

heemkundige kring
Meise -Oppem -Wolvertem

BERLA

driemaandelijks tijdschrift
jaargang 1984 nummer 5

Berla

HEEMKUNDIGE KRING
MEISE-OPPEM-WOLVERTEM
EN OMGEVING

EREVOORZITTER L. VAN HEMELDONCK
VOORZITTER R. BELLEMANS
SECRETARIS R. MOERENHOUT
PENNINGMEESTER F. HEYVAERT

REDAKTIERAAD R. BELLEMANS
M. GILLISJANS
R. MOERENHOUT
R. MOREAU
W. PAS

ONS TIJDSCHRIFT :

- . verschijnt driemaandelijks
- . jaarabonnement (+ lidgeld) 200 frank
- . los nummer 60 frank

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

ROGER MOERENHOUT
KARDINAAL STERCKXLAAN 147
1881 MEISE (OPPEM)
TEL 02-269.74.99

ZETEL VAN DE KRING :

MASSELBERGSTRAAAT 21
1860 MEISE
TEL 02-269.53.15
ASLK 001-1189490-55

BERLA verzamelt alles wat betrekking heeft op onze fusiegemeente en omgeving. Bezit U oude dokumenten, registers, notarisakten, archieven, boeken, landkaarten, alaam, vroegere gebruiksvoorwerpen van welke aard ook, zichtkaarten, foto's... ? Wij vragen U vriendelijk om inzage te verlenen en bestudering mogelijk te maken. Geef een seintje ! Dank bij voorbaat !

En een ander boek werd geopend,
dat des Levens is...
(Openbaring, 20, 12)

Wijd in Uw gebeden een vrome gedachte aan

Lucien VAN HEMELDONCK

Ere-Directeur bij de
Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen
Commandeur in de Leopoldsorde
Ere-Voorzitter van de Heemkundige Kring
Berla te Meise

echtgenoot van Estella van ANTWERPEN

geboren te Beveren-Waas op 26 juni 1903
overleden te Jette op 5 januari 1984

Er is een goed mens heengegaan...

In de kortste dagen van het jaar heeft
een schoon en goed mens de lange reis naar
de Eeuwige Dageraad aanvaard.

Alleen, met lege handen, zonder de vele
mooie dingen die dagelijks zijn kunstminnend
oog en oor verrukten, is hij, pelgrim naar
het Eeuwige Licht, op weg gegaan.

Neen, niet alleen. Zijn geliefde echtge-
note, zijn geliefde kinderen, zijn verdere
familieleden, zijn medewerkers, zijn vele
vrienden, allen die het geluk hadden zijn
vele talenten en kwaliteiten te leren kennen,
begeleiden hem op zijn tocht naar de poor-
ten van de Eeuwigheid.

Neen, niet met lege handen. Voorbeeldig,
echtgenoot, toegewijd vader van vijf kinderen,
bevoegd ambtenaar en gastvrije vriend heeft
hij in zijn mooi en rijk leven schatten van
verdienste vergaard waarmee hij, op de voor-
avond van Driekoningen, zoals de Drie Wijzen,
beladen met gaven en giften, de treden naar
de Eeuwige Troon bestijgt.

Rouwt niet om hem. Denkt aan de vele
mooie jaren, hoewel niet altijd zonder zorgen,
die hij onder ons heeft doorgebracht. Zijn
zin voor humor, die de ernst van het leven
echter niet vergat, zijn blijde levensopvatting,
die toch de vergankelijkheid van al het aardse
inzag, zijn levensvreugde, die hem de goede
dingen van dit leven met volle teugen, en
toch met mate, lieten genieten, zullen in
onze herinnering voortleven en ons hart ver-
warmen.

Samen met zijn kleinzoon Erik wacht hij
op ons.

O Heer, doe open de Poorten des Hemels !

En ik zag een nieuwe Hemel, en een nieuwe
Aarde...

(Openbaring, 21, 1)

IN MEMORIAM

Al de leden van Berla zijn toch zo diep getroffen door het plotse heengaan van de Heer Van Hemeldonck, de Erevoorzitter van onze Heemkundige Kring.

Meer dan aan wie ook, kwam de titel van "Erevoorzitter van Berla" toe aan de Heer Van Hemeldonck. Maar hem deden we hiermee tekort. Want hij was de spil waarrond Berla bestaansmogelijkheid verwierf. Hij was de bouwsteen van onze vereniging, de basis waarop gesteund werd bij de stichting.

Hij was onze raadsman en toevlucht. Hij schonk ons gul de vruchten van zijn jarenlange ervaring, van zijn brede kennis, van zijn gedurige studie. Spontaan deelde hij ons de resultaten mee van zijn talloze opzoekingen in de archieven.

Hij leerde ons de geschiedenis van zijn dorp door zijn boeiende toelichtingen tijdens onze vergaderingen.

Met een wonderbaar geheugen begaafd, citeerde hij voor de vuist data en exakte geschiedkundige feiten. Hij doorspekte zijn betoog met plezierige anekdoten en enig fijne humor.

Hij kende het ontstaan en de groei van alle historische en oude gebouwen van Meise. Hij wist de vroegere benaming van de velden, van de wegen. Hij achterhaalde wie de mensen waren die hier leefden.

Hij noteerde eeuwen geschiedenis, gewoonten en gebruiken, waarvan de bekendheid dreigde verloren te gaan. Hij wist alles over Meise. Hij redde een deel van het cultureel patrimonium van onze gemeenschap. Hij leerde ons, ons volk begrijpen en liefhebben.

De Heer Van Hemeldonck had respekt voor de jonge vorsers tussèn de leden van onze vereniging en kon aandachtig luisteren. Spontaan bood hij hulp en wees de richting aan waar diende gezocht te worden in de doolhof van het Rijksarchief.

Zo nodig formuleerde hij kalm, opbouwende kritiek. Hij verdedigde zijn stelling met onweerlegbare bewijzen die hij met monnikengeduld opzocht.

Zijn aanwezigheid tussen ons was een gedurige aanmoediging. Zijn dynamisme werkte aanstekelijk. Zijn werklust was

overweldigend, het bewijs hiervan zijn de vele artikelen en studies die hij schreef. Zij lieten ons toe ons tijdschrift "Berla" te publiceren.

Wij denken aan de dokumenten die enkele maanden geleden op een verloren zolder gevonden werden. Er werden vier zakken mee gevuld, boordevol archieven betreffende de gemeente Meise. Elk stuk werd door de Heer Van Hemeldonck en zijn echtgenote gereinigd en gelezen. Alles werd bestudeerd, ontleed en de samenvatting ervan neergeschreven op tientallen vellen papier en aan Berla bezorgd. Dit reuzenwerk was af na slechts enkele weken en wacht nu op publikatie. Hoe kon het...

En tevens werkte onze Erevoorzitter aan de geschiedenis van de boogschuttersgilden van Meise en Rode. Alle gegevens waren verzameld, alle archieven hierover planmatig gerangschikt. Het stramien was klaar, de bouwstenen ter plaatse, doch het eindwerk diende nog geschreven te worden. Tot zijn laatste levensavond werkte hij voor Berla...

Als blijk van hulde en erkentelijkheid volgen in dit nummer enkele van zijn werken.

Zeer geachte Mevrouw Van Hemeldonck, wij weten dat U uw echtgenoot bijgestaan heeft, gesteund, geholpen. U waart steeds samen.

Mogen wij aan U de dank aanbieden die wij uw echtgenoot blijvend zullen betuigen. Ook voor ons is hij onvergetelijk en onvervangbaar.

Aan U, aan uw kinderen en familie bieden alle leden van Berla hun innigste deelneming aan.

Wij groeten U eerbiedig.

R. Bellemans
Voorzitter

Lezing tijdens de uitvaart van
Lucien Van Hemeldonck
in de St.-Martinuskerk te Meise
op 11 januari 1984

Wij dragen vandaag een man ten grave
van wie wij terecht zeggen mogen:
dit leven was schoon, dit leven was
goed.

Voor wij hem op zijn weg naar de poorten
van de eeuwigheid begeleiden, is het
goed dat wij even dit schone, goede
leven overschouwen.

Geboren uit een oud geslacht, maar met
bescheiden middelen, heeft Lucien
Van Hemeldonck in zijn jeugd, ook ten
gevolge van de Eerste Wereldoorlog en
het vroegtijdige heengaan van zijn
vader, niet de gelegenheid gehad zijn
bijzondere aanleg voor wiskundige we-
tenschappen uit te bouwen. Van zijn
vader erfde hij in elk geval de levens-
lust, de vreugde om het schone en het
fijne in dit leven met mate te genieten;
en van zijn moeder kreeg hij de strenge
maar juiste regels voor een rechtvaar-
dige levensweg mee.

Voorbeeldig echtgenoot en toegewijde
vader van vijf kinderen, die hij onder
de moeilijke omstandigheden van de
Tweede Wereldoorlog samen met zijn echt-
genote naar eigenstandigheid leidde.

Voorbeeldig ambtenaar, die van de laag-
ste trede in de administratieve hiërar-
chie opklom naar een hoge functie met
grote menselijke en financiële verant-
woordelijkheid door vlijt, beroepszin,
klaar inzicht, schrandereheid en wijsheid;
hij bleef eenvoudig en bescheiden en
méér dan alleen rechtvaardig, want wie
om zwaar beroepsverzuim moest ontslagen
worden, kreeg steeds de kans bij hem
nog eens het hele verhaal van zijn
miserie te vertellen en kon op menselijk
en onbevooroordeeld begrip rekenen.

Aan zijn voorbeeldige loopbaan sloten
jaren van kunstontdekkende reizen aan,
o.a. met zijn broer Emiel Van Hemeldonck
naar St.-Jacob van Compostella, in de
voetsporen van zovele pelgrims uit vroe-

ger eeuwen; met zijn echtgenote vooral
in Nederland en Frankrijk. Er is in deze
landen geen oude kunststad die hij niet
heeft verkend, geen oude kerk waarvan
hij hoofd- en zijbeuken niet heeft door-
kruist, geen museum dat hij niet kende
als zijn eigen huis. En ook geen gastro-
nomische lekkernij waarover hij, de roe-
mer in de hand, geen oordeel had geveld.

Meer tijd kon hij nu besteden aan zijn
geliefde planten en bloemen, waarin hij
de jaarlijkse vernieuwing en de onver-
woestbare levenswil bewonderde en eerbie-
digde. Zijn lange wandeltochten golden
dikwijls de schoonheid van het Brabantse

landschap. De lange winteravonden
besteedde hij aan zijn ruime eclectische
lectuur, waaruit zijn goede smaak, zijn
ruime belangstelling en tolerant denken
bleken.

Bijzonder gold zijn belangstelling de
geschiedenis, vooral van de kleine,
bescheiden mensen en gemeenschappen. Er
is in deze kerk geen steen, er is in dit
dorp geen huis of kapel waarvan hij de
oorsprong en de geschiedenis niet kende.
Zijn geduldig speuren naar de groei van
het heden uit het verleden, niet alleen
van zijn eigen stam, zijn begrijpende
glimlach over menselijke zwakheid en
ijdelheid hebben zijn oordeel over de
anderen steeds met mildheid gekleurd.

Zijn hart was ruim en zijn hand vrijgevig.
Met weinig tevreden voor zichzelf, veel
biedend aan anderen, niets vragend voor
zichzelf, maar steeds bereid tot dienst-
betoon, een toegewijd echtgenoot, vader,
grootvader en oom, een heer in de omgang
met anderen; minzaam en tolerant, zonder
zijn eigen overtuiging op te geven, blijve
hij in ons aller herinnering een schoon
en goed mens.

Heer, laat Uw dienaar in vrede gaan.

WVH

Pastors te Meise (St.-Martinus)

Wie was de eerste dorpspastoor en wanneer leefde hij ? Op deze vraag zal wel nooit kunnen geantwoord worden, omdat wij zouden moeten teruggaan naar een ver verleden waarover geen aantekeningen meer bestaan.

Alhoewel elk bewijs ontbreekt, meent men de overgang van missiekapel naar parochiekerk in de VIIIe en IXe eeuw te kunnen vastleggen en de eerste vermelding van de parochie Meise komt voor in een trouwens nog betwist stuk van 1110.

De eerste thans gekende pastoor is "magister" HENRICUS, vermeld als "sacerdotus de Menze" in 1211 (J.-J. De Smet - Corpus chronicorum Flandriae T II p 827) en als "presbyter de Menze" in september 1220 (Cartularium Abdij Ninove IX 104 verso, 105 recto).

Daarna wordt vermeld, zijn vermoedelijke opvolger, ESSELINUS in 1224 en 1225 (Abdij Grimbergen Cart. I fol 29 r). Practisch zeker is het dezelfde persoon die als "HESSELINI, sacerdos de Mensa" op datum van 14 maart voorkomt in het obituarium II van de abdij Grimbergen van van Solthem 1738; deze moet overleden zijn vóór 1231, datum waarop het eerste obituarium opgesteld werd dat later vernieuwd werd door van Solthem, een monnik van Grimbergen die pastoor te Meise geweest is. ESSELINUS moet dus nog minstens een opvolger gehad hebben tot vanaf 1250 - en dit tot 1826 - een witheer van de abdij Grimbergen alhier als pastoor fungeerde.

Volgens het Cart. II 220 v. van Grimbergen droeg de eerste Norbertijnse pastoor alhier de naam van MATTHEUS; in 1261 Cart. II 112 r. was er een zekere GERARDUS "plebanus de Mense". De betiteling "plebanus" gelijkstellen met "deken" in die tijden zou wel wat gewaagd zijn, alhoewel het wel kan beschouwd worden als terugslaan op een parochie van een zeker belang.

Daarna tasten wij terug in het duister tot wij beroep kunnen doen op meerdere geschreven bronnen:

1° het driedelig REGISTER PASTORUM, dat pastoorslijsten omvat van de parochies van het bisdom KAMERIJK en later van het aartsbisdom Mechelen. Deze lijsten werden onderzocht en overgenomen in het Album Pastorum 1909 van de hand van

P.-J. Goetschalckx, pastoor van Ekeren-Donk en ook door hem gepubliceerd in de "Bijdragen tot de Geschiedenis van het aloud hertogdom Brabant".

2° de obituaria of overliddensherdenkingen van de abdij van Grimbergen, aldaar meerdere malen opgemaakt en overgeschreven o.a. in 1738 door de latere pastoor van Meise, van Solthem (zie hoger).

3° het MANUALE PASTORES van de parochie Meise vanaf de XVIIe eeuw in het parochiearchief.

4° op los papier, een lijst opgesteld door Pater Delestré, destijds archivarus van de abdij Grimbergen, zonder aanduiding van bronnen.

Alhoewel geen dezer bronnen zuiver is van vergetelheden en missingen kan, door ze te superponeren, een beeld verkregen worden dat de werkelijkheid benadert.

Wij vinden:

Cornelis LENNAERT van 1414 tot 1440;

Guilielmus PREMARIUS of FRENARIUS van 1440 tot 1475. Hogervermeld obituarium maakt gewag van een "Guil. FRAMARY, pastoor in MEYS", overleden op 13 november, zonder jaaraanduiding; practisch zeker wordt dezelfde persoon bedoeld.

Petrus DE MEY alias DE MESMAECKER van 1475 tot 1513 of 1515, echter niet als dusdanig vermeld in het obituarium; het is voldoende geweten dat in bedoelde tijden de familienamen nog niet vast lagen. Volgens bundel 45761 van de Rekenkamer Brabant in het Algemeen Rijksarchief werd op 29 december 1494 een bijdrage van 45 gulden 16 stuivers en 6 oorden opgelegd aan de clerus van Meise en in 1509 als bede "mijn-der genaede heere" 28 gulden en 8 stuivers en "mijne genaede vrouwe" 4 gulden en 16 stuivers. Normale bedragen ten opzichte der andere parochies in de omtrek.

Goswinus HAECK, tevens prior van de abdij, van 1513 of 1515 tot 1521; hij komt niet voor in het obituarium, waar wij echter vinden: "Goswin BOWEL,

prioris et curatus de MEYSSE, obiit 4 jan 1521". Gezien het overeenstemmen van voornaam, functies en sterfjaar, is het bijna zeker dezelfde persoon, met dubbele familienaam, zoals zijn voorganger.

Anthonis VAN DEN OUDENHOVE van 1521 tot 1558. Zijn naam komt niet voor in het obituarium, doch wel in de oudste bewaard gebleven rekeningen van de H. Geesttafel van Meise 1522, destijds in het parochiearchief.

Laurentius COPPAERTS van 1558 tot 1584: in het obituarium komt voor: "Laurentius CAPPAERT, pastoor in Meys" overleden 30 april 1580; E.H. Delestré geeft als overlijdensdag 3 februari 1578 op het kasteel Bouchout: dit laat vermoeden dat toen reeds de pastorij onbewoonbaar was ingevolge de oorlogsfeiten. Volgens het dekanaal bezoek van 1574 is de naam van de pastoor COPPEN: het gaat ongetwijfeld over dezelfde persoon, een der schrijfwijzen fout zijnde.

Antonis STROOBANTS 1584: "verbleef en stierf hetzelfde jaar op het kasteel van Bouchout, van waaruit hij ijverig zijn door het Calvinistisch krijgsvolk verdrukte parochianen verdedigde tot de legerbenden verdreven waren"; alhoewel dit wel niet letterlijk op te nemen valt, hoeft erkend dat in deze tijd de streek zeer onveilig was, de kerk zwaar beschadigd en de pastorij onbewoonbaar, zijnde van haar dak beroofd. Volgens het obituarium overleed hij op 2 december.

Michiel DE MEESTERE van 1585 tot 1590; volgens het obituarium stierf hij op 22 januari 1591. Hij was een Brusselaar, zoals vele Grimbergse Norbertijnen. Eerst lekebroeder en schrijnwerker van stiel, legde hij zijne geloften af op 25 mei 1554. Priester geworden, werd hij pastoor in Meise doch bleef ook provisor van de abdij. Hij werd hiervoor speciaal beloond door het toekennen van een mudde gerst en een mudde tarwe uit de abdijshoeve Amelgem en, in afwachting dat hij zelf kon brouwen, drie "tregelen" bier uit de abdij, benevens 64 Rijnsguldens eens (de helft van de abdij Grimbergen, de andere

helft van de abdij Ninove, beiden grote tiendenheffers over de parochie Meise), op last de kapelaan van Oppem te onderhouden, die dan ook echter zekere voordelen in natura inbracht in de gemeenschappelijke keuken, zoals broden, smout, haring, boekstring, mutsaarden.

In de stukken van deze tijd wordt pastoor De Meestere gemoedelijk vermeld als "Michiel, de Parochiaan".

Geeraert DE BOCK of DE BOECK van 1591 tot 1619. Hij was geboortig van Jette, gaf in 1619 vrijwillig zijn pastorij op om als kapelaan naar Oppem te gaan en later terug naar de abdij te keren, waar hij in 1626 stierf, op 21 maart volgens het obituarium. Hij komt voor als getuige op de oudste behouden afrekening (Kerkmeester Anthoon van Hemelryck Kerstmis 1590 - Kerstmis 1591) over St.-Martinus Meise; aan hem komt de verdienste toe de fel beschadigde kerk terug in orde te stellen en in gebruik gesteld te hebben.

Ludovicus MOREAU: Op 12 maart 1619 verschijnt Ludovicus Moreau, oud-provisor van de abdij en afkomstig uit Henegouwen, doch - zoals trouwens de andere pastoors van Meise die ogenschijnlijk niet het Nederlands als moedertaal hadden - deze laatste taal volledig beheerste en dan ook, met het Latijn, deze gebruikt ook voor zijn persoonlijke aantekeningen. In het Frans gestelde stukken komen niet voor. De oudste thans nog voorhanden zijnde doop-, huwelijks- en overlijdensregisters zijn van zijn hand, te beginnen vanaf 7 mei 1619.

Onder hem werd de kerk van St.-Martinus uitgebouwd tot wat zij nu nog ongeveer is. Onder zijn bestuur werd de pastorij heropgebouwd d.i. het voorgedeelte van het huidige gemeentehuis. Hij stierf in 1647 op 15 maart volgens het obituarium.

Barth. GYSSENS: Vanaf 26 maart 1647 vinden wij de uit Moorsel afkomstige Bart. GYSSENS, die in 1650 het Broederschap van de H. Rozenkrans sticht en in 1652 de huidige St.-Elooi kapel op Hasselt bouwde.

Volgens het obituarium overleed hij in 1662; vooraleer te Meise pastoor te zijn was hij cellerier of keldermeester in de abdij en van 1645 tot 1647 pastoor te Wemmel.

Franciscus ADAMS: Na hem komt Fr. ADAMS, zoon van een lijfwacht van Albrecht en Isabella; hij was achtereenvolgens keldermeester in de abdij, kapelaan te Oppem en pastoor te Wemmel, St.-Agatha-Berchem en Meise en gaat in 1667 vrijwillig terug naar Wemmel tot in 1674.

Zijn herhaalde overplaatsingen en de talrijke processen welke hij inspande zonder de epigrammen die hij over een zijner overleden parochianen in het overlijdensregister zelf neerschreef tijdens de vijf jaar van zijn verblijf te Meise, doen denken aan een niet te gemakkelijk karakter.

Henricus DE POTTER: Op 25 maart 1667 komt Henricus DE POTTER en moet reeds van juni tot september de vlucht nemen voor de Franse invallers van Lodewijk XIV; daarna blijft hij bijna 30 jaar te Meise, waar hij een pest-epidemie doormaakt, om in 1695 terug naar de abdij te keren, waar hij op 22 maart 1700 sterft. Hij was doctor in de godgeleerdheid en leraar in de theologie in de abdij van Steingaden in Zuid-Beieren. Hij deed in de toren twee klokken, naar men zegt van 3 800 en 2 800 pond, wat tamelijk zwaar schijnt. Ook hij deed het koor met goudleder behangen; blijkens zijn afrekening over de tijdspanne 1680-1685 gaf hij daarvoor uit: "aankoop gouden leren: 40 gulden; deze schoon maken 8 g; klampen om ze aan te hangen 2 g; mondcost 2 dagen 1 gulden 10 stuivers". Alhoewel een dergelijke bekleding normaal eeuwen trotseert, bleek dit hier niet het geval: in de rekening 1750 van pastoor Nico Ferro komt de vermelding voor: "ontfangen 2 gulden 14 stuivers van de verkochte goude leiren dewelcke plachten in den choor te hangen".

Vanaf 1695 wijkt de lijst van pastoor Goetschalckx en ook deze van het Register Pastorem af van de aantekeningen in het Manuale van Meise alhier gehouden; dan wanneer schrijver en

bisdom opgeven:

14 juni 1695: ontslag Hend. De Potter
vervanger Egid. Mosmans;
11 juli 1709: overlijden Egid. Mosmans
vervanger J.-B. Bourgeois;
26 oktober 1720: ontslag J.-B. Bourgeois
vervanger Fr. Casens.

geeft het MANUALE:

1695: ontslag Hend. De Potter - vervanger
J.-B. Bourgeois;
1705: ontslag J.-B. Bourgeois - vervanger
Egid. Mosmans;
1709: overlijden Egid. Mosmans,

en laat een hiatus tot 1720 waarna Fr. Casens komt; waarschijnlijk werd het MANUALE naderhand en verkeerd ingevuld.

J.-B. BOURGEOIS was eveneens leraar in de theologie en had scherp de Jansenistische opvattingen bestreden.

Aegidius MOSMANS was, vooraleer naar Meise te komen van 18 december 1679 tot 18 juni 1695 pastoor van het Gasthuis van Asse, steeds door Norbertijnen beheerd; hij stierf in de ouderdom van 6½ jaar in het Refugiehuis van de abdij van Grimbergen te Mechelen; zijn lichaam werd niet naar Grimbergen overgebracht doch te Mechelen begraven in de pand, dicht bij de poort welke uitgaf op de boomgaard. Zijn met familiewapen versierd portret hangt in de kloostergang van de abdij van Grimbergen. Tijdens zijn pastoorschap werd het beeld van St.-Martinus te paard - later naar de St.-Elooi kapel verbannen, waardoor het gespaard bleef van een soort beeldenstorm welke in 1897 over de St.-Martinuskerk gewoed heeft en de volledige barokbemeubeling weggevaagd heeft - dat thans gerestaureerd wordt, aangekocht. De kerkrekening over de tijdspanne 1695-1703 vermeldt zonder verdere datumbevestiging: "Betaalt aan den beltsnyder voer het belt Sinte Mattens 12 gulden". Deze koopsom lag, gezien in het licht van de toenmalige daglonen aan de hoge kant voor een werk van slechts betrekkelijk kunstgehalte.

Franciscus CASENS: Als opvolger van pastoor Mosmans kwam op 3 november 1720 Franciscus CASENS te voor pastoor te Ramsdonk. In 1747 werd hij geroepen tot de abtelijke waardigheid in Grimbergen, enig feit in de geschiedenis van de pastoors te Meise; zijn ovaal portret, met ambtswapen boven rechts, hangt in de refter van de abdij Grimbergen. Zijn brevet van abt verkreeg hij van Lodewijk XV, koning van Frankrijk, die op dat ogenblik onze landen bezet had; het luidt, boven de koninklijke handtekening: "Aujourd'hui 21 du mois de Maye 1747, le Roi étant à Versailles bien informé de la bonne vie, mœurs et pitié, suffisances et autres vertueuses qualités de dom (men heeft te Parijs de Norbertijn voor een Benediktijn genomen !) François CASENS...". Maar daarop volgde een staartje: "De pensioenen welke de abdij tot nog toe uitkeerde moeten worden voortgezet. Nieuwe pensioenen ten belope van 4 000 livres per jaar worden opgelegd: 1 200 uit te keren aan groot-vicaris Regbaud van Doornik; 800 aan kandidaat-priester de Pottelbergh van de katedraal van Gent; 1 000 gedurende 15 jaar aan de Carmelietessen van Mons en 1 000 gedurende 10 jaar aan de Zusters van de Visitatie van dezelfde stad".

De aanstelling van abt Casens door de Franse koning kostte dus de abdij 4 000 livres per jaar; dit zou ook wel het geval geweest zijn met gelijk welke prelaat, ook onder de Oostenrijkse broodheer, maar onze oud-pastoor moest zich toch gelukkig achten dat er toen geen art. 123 sex. van het Strafwetboek bestond, zoniet stond hij nu nog op de lijst van de incivieken.

Eens de Fransen verdwenen, stelde het Oostenrijks gezag een onderzoek in naar de omstandigheden waarin Casens de ambtswaardigheid van een bezetter aangenomen had: er werd echter niets tegen hem weerhouden en de aanstelling werd bekrachtigd door keizerin Maria-Theresia.

Laurentius J. VAN SOLTHERM: geboren 6 juni 1698 als zoon van een Brussels brouwer, werd novice 9 maart 1717, gekleed 13 april 1717, geprofest 11 april 1719, priester 11 april 1721, onderpastoor te St.-Agatha-Berchem en daarna pastoor te Meise. Hij schreef "Pygmalion" en "Astarbée", twee treurspelen in verzen van het eer vervelende type en een simbolisch drama in verzen ter gelegenheid (1735) van het overbrengen van het H. Sacrament van Mirakel te Brussel. Het "Herstelde eer van het alderheylische Sacrament van Mirakel", niet zonder verdienste, werd aan de Gouvernante Maria-Elizabeth van Oostenrijk opgedragen en door haar gunstig onthaald. VAN SOLTHERM was gekend als een begaafd redenaar o.m. in de theologische zittingen welke in de abdij plaats grepen. Volgens het archief van het bisdom zou hij, in navolging van wat elders geschiedde, door abt Casens naar Meise geroepen zijn na een bekwaamheidsproef. Hij kwam reeds te overlijden te Grimbergen op 8 mei 1750.

Na zijn overlijden kwam 25 juni 1750 Norb. FERRO, te voor proost te Nieuwenrode die echter reeds stierf op 21 juli 1753, 53 jaar oud.

Daarna komt 4 augustus 1753 Franciscus LEMIRE, uit een adelijk geslacht uit Artois, doch reeds in Brabant ingeburgerd; hij was verwant met gelijknamige (Miraeus) bisschop van Antwerpen en een geschiedschrijver, deken van de hoofdkerk van Antwerpen. Geboren te Brussel 31 oktober 1704, novice 2 oktober 1722, priester 18 december 1728, supprior en novice-meester 24 juli 1741, onderpastoor te Meise en prior 30 maart 1743; pastoor te Grimbergen 4 december 1746 en pastoor te Meise 4 augustus 1753. In 1770 werd hij landdeken voor het gewest Brussel-West en overleed 24 april 1772. In de abdij van Grimbergen bestaat zijn ovaal portret, geschilderd door een onbekende; naast zijn wapenschild staat Art. 52; het werd dus vervaardigd in 1756 toen hij reeds alhier pastoor was. Hij betitelde zich zelf: "Pastor in Meys et Novo-Sarto (Nieuwenrode) Ophem et Oxdonck (thans onder Kapelle-op-den-Bos)".

Volgens de kritieken van zijn opvolger zou hij geen voldoende aandacht geschonken hebben aan de tijdelijke belangen, vooral de goederen van de kerk van Meise en de plaatselijke H. Geesttafel: mangel aan toezicht over de handelingen van de kerkmeesters, waarvan er trouwens een met de kas van de kerk en van de H. Geesttafel (huidige OCMW) van door gegaan is: jaren lang zat men in de penarie en er moest zelfs geleend worden bij gelijkaardige inrichtingen van St.-Brixius-Rode. Van nobiljon LEMIRE, zowel als van al zijn voorgangers, zijn er slechts stukken en aantekeningen te vinden gesteld in het Nederlands of in het Latijn.

Alhoewel eerst een zekere Adr. DE COSTER aangeduid was, volgde hem 9 maart 1773 jos RASQUIN op, broeder van de pastoor van Evere. Hij was een vroeg oud man, die als jubilaris in 1795, gebroken door de ouderdom terug naar de abdij ging; na dezer afschaffing moest gaan zwerven en stierf 24 juli 1804. Hij had eerst als onderpastoor Paulus-Mathias VAN DE VELDE "veldpaep" ofte aalmoezenier van het Patriottenleger en na een treffen met de Oostenrijkers spoorloos verdween in Zuid-Limburg; daarna Jos. HEYLEN, de kronijk-schrijver-dichter die, volgens zijn eigen verklaring, 13.512 verzen "op zijn geweten had" en niet erg opliep met zijn pastoor, die bij gelegenheid een simulant was en gekenschetst "al wat hij dé, was vies".

RASQUIN werd bij gelegenheid in het ootje genomen door kasteelvrouw de Gage, echtgenote van baron Vander Linden (zij zou vroegtijdig sterven in haar derde kinderbed; haar wapen komt voor rechts in het Vander Linden-raam in de dwarsbeuk): op St.-Mertensdag 1782 komt zij vermomd onderdak vragen: grommend geeft Rasquin haar twee schellingen om in de afspanning Ste-Merten te gaan logeren; dan vraagt zij te kunnen avondmalen: Catrien de meid en Gilles de knecht, die haar herkend hebben, dringen aan bij de tegensputtende pastoor die zijn tegengoesting niet verbergt, maar ten slotte toegeeft, zodat alles te recht komt.

Rasquin had destijds de studie van de rechten opgegeven om novice te worden en was vele jaren alhier onderpastoor onder het gezag van pastoor Le Mire, die hij na dezes overlijden niet spaarde.

Aan te stippen dat hij, met zijn collega Serv. Van de Wyngaerd het bezit van zijn medebroeder Joh. Vadder, pastoor te Oppem, overleden 6 messidor jaar XI erfde: zij waren tamelijk haastig met deze zaak vermits zij de inboedel reeds publiek lieten verkopen op.... 9 messidor van het zelfde jaar (1803°; daarna zijn de twee erfgenamen teruggegaan naar het kasteel van Bouchout, waar zij op dat ogenblik verbleven.

Op 11 augustus 1795 komt Guill. NICA alias NEVA tot 20 februari 1808; hij maakte alhier, zij het zonder veel kleerscheuren, het beroerde Franse tijdperk door en zag de abdij Grimbergen te loor gaan. Hij had moeilijke jaren door te maken; in verband met grondige wijzigingen welke inzake tienden, cijzen, renten en zelfs eigendomsrechten ingetreden waren. Op 4 januari 1808 had hij geheel zijn bezit bij testament geschonken aan zijn kloostergenoot (en opvolger) Simon MARGE; Maire DE VIDTS en drie andere Meisenaars traden op als getuigen, vermeld als "tous 4 français majeurs et républicains".

Door het invoeren van de wetgeving, gehuldigd door de Franse revolutie eindigde het begevingsrecht van de abdij van Grimbergen en werd dit overgedragen op het bisdom: de verspreide Norbertijnen werden dan ook door het aartsbisdom Mechelen zoveel mogelijk ingeschakeld in de parochiediensten, vooral in deze vroeger door Grimbergen begeven. Aldus werd door het bisdom nog een Norbertijn als pastoor aangewezen: Simon MARGE, alhier de laatste van zijn ordegenoten.

Hij werd geboren te Brussel 24 juni 1761; novice 1784, priester in februari 1787, proost te Nieuwenrode; sedert 1793 provisor beheerde hij in die hoedanigheid de goederen van de abdij en bleef, na afschaffing van de abdij, de geredde gedeelten van het patrimonium beheren; onder meer vatte hij de zeer gelovige baron Vander Linden d' Hooghvorst aan, die het gewaagd had zwart goed, - het domein van Amelgem, vroeger eigendom van de abdij van Grimbergen - over te kopen en wist er hem toe te brengen alle jaren 100 kronen als zoengeld aan Margé te betalen; deze som, met andere, verdween in de "zwarte kas" van de voormalige provisor, die echter zorg nam over de verspreide Grimbergse klooster-

lingen wanneer deze door ouderdom of ziekte niet meer in staat waren hun priesterlijk ambt uit te oefenen in de parochies naarwaar zij overgegaan waren: hij steunde hen steeds met raad en daad, gaf hun een jaargeld, nam ze desnoods op in zijn pastorij alhier en bezorgde hun een laatste rustplaats - zie de zerk aan de buitenkant van het koor van St.-Martinus.

Toen hij op 6 juni 1826 op 65 jarige ouderdom stierf, stelde hij zijn medepater Van den Berghe aan als algemeen erfgenaam en heeft hij aldus onrechtstreeks medegewerkt aan het herinrichten van de abdij, waarvan Van den Berghe de eerste overste werd na de Franse tijd. Zijn portret, te voeten uit en geschilderd door een onbekende is nog voorhanden in de abdij van Grimbergen; het vertoont een vriendelijk gezicht, met door neiging tot kaalhoofdigheid reeds fel gedund krulhaar op een ouderdom van ongeveer 30 jaar.

MARGE toonde zich een koel financier, een man die nog wortelde in het oude regime en die uitgesproken vijandig stond tegenover het burgerlijk stelsel dat de wereld waarin hij opgevoed was, weggevaagd had. Hij zag er dan ook niet tegen op het burgerlijk gezag in de doeken te doen en rekeningen voor te leggen waarin de inkomsten te laag en de uitgaven te hoog gebracht werden. Dit dreigde onverkwikkelijke gevolgen te hebben voor St.-Martinus-Meise en ook voor St.-Brixius-Rode toen hij kwam te overlijden: gelukkig heeft men erfgenaam Vanden Bergen kunnen doen inzien dat Margé er een dubbele boekhouding op na gehouden had en de zagezegde schulden van Meise en Rode in werkelijkheid niet bestonden: de beneficiaris van de erfenis Margé heeft dan ook de bedragen kwijt gescholden welke volgens de successie door bedoelde kerken verschuldigd waren. Margé was geen held en de martelkroon zegde hem niet veel: toen de Fransen in 1794 hier kwamen, nam hij de benen, dan wanneer hij als provisor beter de belangen van de abdij en deze van zijn medebroeders had kunnen verdedigen hier dan in het buitenland.

Zijn emigratie ging met een komisch feit gepaard. Op 13 juli 1794, twee dagen na de aankomst van de Fransen, ging Margé in gezelschap van een abdiypachter langs de binnenweg van Grimbergen naar Meise;

hij had burgerklederen aangetrokken, doch had er niet aan gedacht zijn Norbertijnen-witte kousen uit te spelen. Op de Roost werden zij staande gehouden door vier Franse soldaten, die beweerden dat Margé een geestelijke was. Moderne Petrus loochende het feit, bijgetreden door de pachter, doch de soldaten lieten niet af, tot een in de buurt wonende keuterboer kwam verklaren dat het beiden pachters waren, en als oud-soldaat een zo hoge toon aansloeg dat de vier Fransen, vrezend dat nog meer boeren zouden ingrijpen, maar liever afdropen.

Margé geraakte door dit incident zo bevreesd dat hij niet meer naar Grimbergen terugkeerde, zijn begeleidende pachter wegstuurde en besloot naar Holland te vluchten langs Eversem en Nieuwenrode. Toen hij te Eversem weer een boer ontmoette, dacht hij er met schrik aan dat hij door zijn witte kousen zou kunnen verraden worden: hij stelt aan de boer voor deze te ruilen dezès versletene en geeft hem nog een goede fooi.

Margé bleef ongeveer een jaar weg tot hij meende dat de lucht wat zuiverder was geworden, maar anderhalf jaar later op 4 februari 1797 wordt hij echter gedaagd voor de vrederechter van Grimbergen. Deze vrederechter is een zekere JUMINI, voormalig kloosterling van de abdij Grimbergen een der weinigen die de Franse uitdrijvingsvergoeding aangenomen heeft en in het gewone burgerleven getreden: feiten waarvoor hij, door de goedgelovende gemeente en in het bijzonder door zijn vroegere medebroeders als apostaat uitgekreten wordt.

Klager is een boer, waarmede destijds Margé van kousen verwisselde; hij komt beweren dat hij nog niet vergoed werd voor zijn kousen en wijst elke minnelijke regeling af. Margé zelf komt niet, maar laat zich vertegenwoordigen door advocaat Drouart van Grimbergen, die zijn gebruikelijke registers openzet.

Vrederechter JUMINI ziet er echter een ideale gelegenheid in op wettelijke wijze zijn oud-medebroeder een hak te zetten en veroordeelt Margé te betalen:

1° de waarde van de kousen, geschat op 1 1/2 kroon, wegens sleet herleid tot de 2/3, 't zij 9 schellingen. Spinnijdig schrijft de kroniekschrijver, onderpastoor Heylen: "hij zelf (de vrederechter) heeft nooit zulke dier (dure) kousen aan zijn fluiters van beenen gedraegen".

2° het verlet van de boer, begroot op 7 1/2 schellingen; dan wanneer volgens Heylen, de boer "een schelling maer was in daguere".

Op het ogenblik van het overlijden van Simon Margé was de abdij van Grimbergen nog niet weder ingericht en zullen geen kloosterlingen van vóór 1795 meer beschikbaar geweest zijn: het was dan ook niet mogelijk de bijna zes eeuwen traditie en recht te handhaven, alhier Norbertijnen als pastoor te zien fungeren. Hetzelfde geval deed zich voor te Wemmel, Wolvertem, Ruisbroek, Ramsdonk...; Grimbergen, Oppem, St.-Brixius-Rodeontsnapt 't zij door het gelukkig toeval dat de fungerende Norbertijn lang genoeg geleefd heeft om de leiding aan een ordegenoot door te geven, 't zij na een of meerdere onderbrekingen door de terug ingerichte abdij bediend te worden.

Sedert 1826 wordt Meise dan ook beheerd door seculiere priesters. Simon Margé was niet al te toeschietelijk: onderpastoor Heylen vertelt in zijn kroniek de 1/4 jubilé (wachten tot een volledige jubilé duurde te lang en zou zich maer eens in zijn leven voordoen) van onderpastoor De Graeve 14 november 1804 in de pastorijs:

"terwijl men at, gink d'een en
"d'ander sollestere
"den proviseur Margé, om ook te
"jubilere;
"hij was maer half en half
"te vrede in 't begin
"maer evenwel op 't lest
"daer viel hij ook daerin
"Hij jubileerde, 't is geleden
"nu acht daeghe
"Ons maeg had, oock ons blaes,
"soo veel sy koste draeghe.

Tegen de buitenmuur van het centraal koorgedeelte van St.-Martinus staat een arduinen zerk; het verweerde opschrift laat zich ontcijferen als volgt:

Hier liggen begraeven de volgende eersaeme heere canonnicken religieusen van de Abdij van Grim(ergen) geboren te Brussel.

Ludovicus de Mary; capellaen van Bouchout, sterft den 30 Mey 1813 in den ouderdom van 86 jaeren;

Petrus DE GRAEVE, onderpastoor in de Capelle(kerk) tot Brussel, sterft den 9. 7ber 1816 in den ouderdom van 53 jaeren. Guill(iam) van HOLSBECK gewesene past(oor) van St Agatha-Berchem, sterft.....1891 in den ouderdom van 84 jaeren.

Simon MARGE, prov(isor) abb(dij) Grim(ergen), 6 jaer past(oor) van Nieuw(enrode), 18 jaar past(oor) van Meysse, sterft den 6° Juny 1826 in den ouderdom van 65 jaeren.

Een onderonsje van Brusselaars, waarschijnlijk te wijten aan het feit dat deze stedelingen, vervreemd geworden van de gemeenschap waarin zij geboren waren, en zich niet, als hunne ordebroeders van het platteland, meer konden thuisvoelen; in deze omstandigheden had Margé hun laatste dagen laten slijten in zijn ruime pastorijs, waarin normaal de kapelaan van Bouchout reeds moest verblijven. Naar alle waarschijnlijkheid werden zij naast elkaar begraven op deze plaats en heeft de algemeen erfgenaam van Margé - de reeds vermelde herinrichter van de abdij Grimbergen Van den Bergen - het grafmonument laten oprichten.

Thans blijft te Meise deze grafstede - met een ambtswaapen aan de achterzijde van et huidig gemeentehuis - de enige zichtbare herinnering aan de zo nauwe band welke bijna zes eeuwen lang tussen de abdij Grimbergen en de parochtie Meise bestaan heeft.

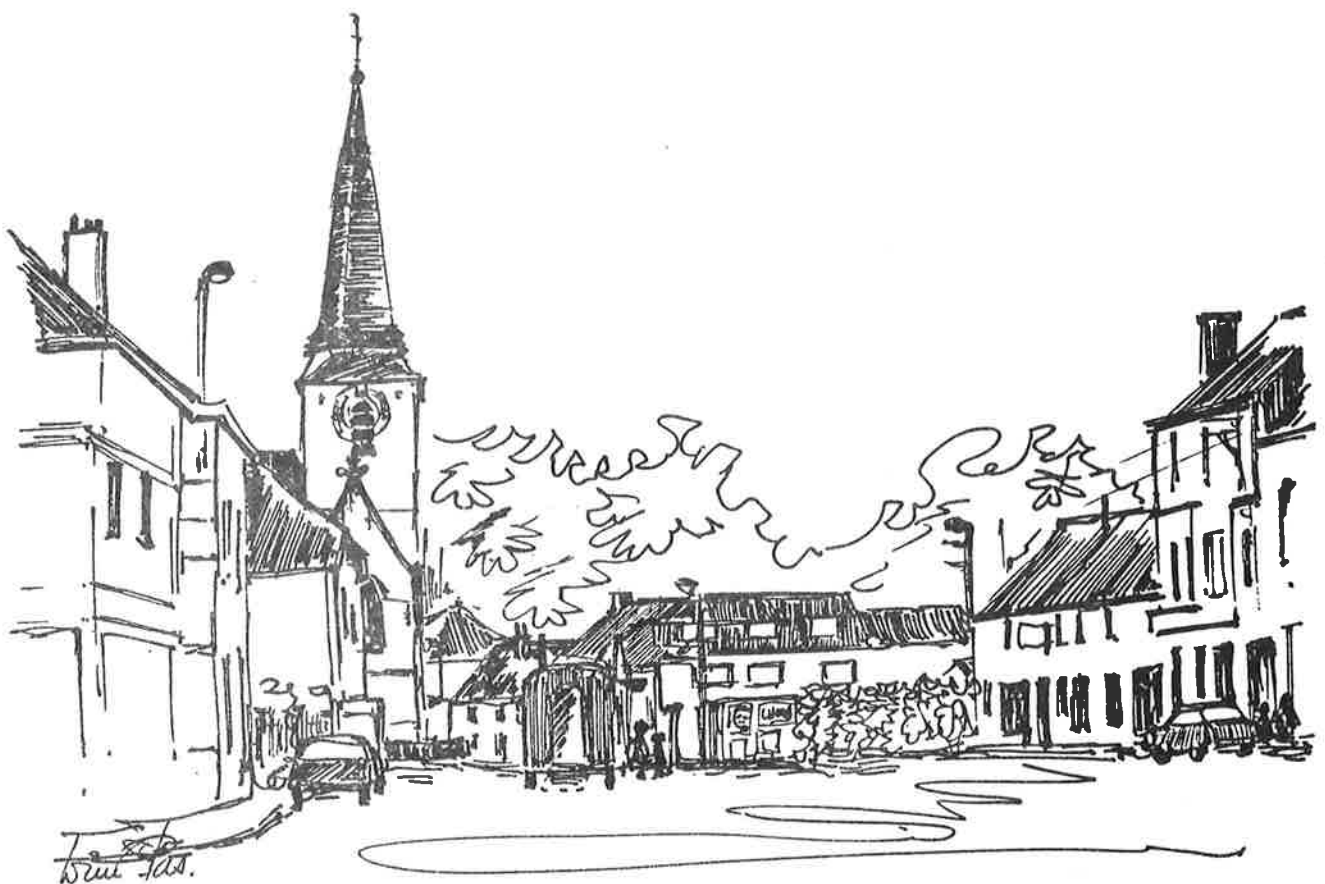
Op de hoger vermelde lijst, opgemaakt door pater Delestré komen nog voor, als pastoors van Meise:

STEVENS Egidius, overleden 13 januari 1611;
VAN TURNHOUT Egidius, overleden 8 november
1627;
KEMMERIERS Andreas, overleden 23 november
1668;
WAUTERS Franc. Sales stierf 23 november
1771.

De tijdspanne, doorgebracht te Meise, wordt
niet opgegeven, zodat het niet mogelijk
is deze chronologisch in te schakelen.
Vermoedelijk zijn deze geestelijken bij
missing vermeld, ofwel hebben zij slechts
korte tijd te Meise gefungeerd, eerder
als desservitor, zelfs onderpastoor, bij
onbeschikbaarheid van de titularis of
tussen het overlijden dezer en het aan-

stellen van een opvolger. In de beheer-
stukken van de parochie komt hun naam
nergens voor en de welbepaalde opvolging,
zoals hoger vastgesteld, laat de tijd-
spannen niet beschikbaar waarin zij zou-
den kunnen gefungeerd hebben als titel-
voerende pastoor.

In steeds meer parochiekerken komt een
chronologische lijst voor van de over-
leden pastoors, als dank voor hun be-
stuur en vraag om een gebed voor hun
zielerust; een dergelijke belangstelling
verdient zeker aanbeveling.

Onze Muziekmaatschappijen

Het is een algemene regel dat, waar in een dorp twee gelijkaardige verenigingen bestaan, een zekere wedijver, zelfs najver zich laat voelen. In een landelijk midden worden de twee partijen dan ook vlug met een bijnaam bedacht.

MEISE vormt hierop geen uitzondering; maar wel is het verwonderlijk dat, alhoewel deze bijnamen betrekkelijk jong moeten zijn - de beide verenigingen zijn ongeveer even oud en zullen kortelings eeuwelingen worden - er geen bevredende uitleg over de juiste betekenis deze bijnamen voorhanden is; over de feiten welke aanleiding gegeven hebben tot het ontstaan dezer bijnamen tast men geheel in het duister.

Fonetisch gezien hebben wij te doen met RESSEN en EUZELS.

Over de betekenis van RESSEN gaat men algemeen akkoord deze aan te nemen, welke van Dale in zijn Groot Woordenboek der Nederlandse Taal geeft voor RUS: Zuid-Nederlands voor graszode. RES komt bij van Dale niet voor. Om dit woord terug te vinden moet men teruggrijpen naar notariële akten van in het begin der XIXe eeuw en vroeger of schepenbrieven van voor de Franse Omwenteling. In deze stukken klinkt bij vervreemding van onroerend goed de vaste formule "met resche ende met rijse", waarmede bedoeld werd dat het eigendomsrecht overgedragen werd zowel over het weiland (RES) als over de houtwas (RIJS). In nog vroegere tijden werd aan de koper een graszode en een twijg overhandigd als tastbaar bewijs van overdracht. Het woord RES wortelt dus wel in de verouderde landelijke taal en het is dus niet te verwonderen dat het een nog een hele tijd behouden bleef in de plaatselijke omgangstaal en dus bijgelegenheid nog gebruikt werd, zelfs bij voorkeur boven de moderne vorm RUS.

Het is tevens een vast verschijnsel dat, wanneer twee wedijverende verenigingen bijnamen hebben, er een zeker verband - meestal van tegenstelling - tussen deze namen bestaat. Waar "witten" zijn, vindt men "zwarten"; bij "dikke" "dunne" enz. Logischerwijze moet men in deze richting zoeken bij de rivalen van RESSEN.

Welk is de schrijfwijze welke met het fonetische EUZELS overeenstemt? Op deze vraag wordt doorgaans geantwoord: HORZELS; met als vervolg op "waarom?": "Omdat het geluid van hun muziek aan dit van horzels doet denken".

Een dergelijke verklaring is niet alleen onrechtvaardig, doch loopt ook groot gevaar onjuist te zijn.

HORZELS (van Dale: wespen van de grootste soort) waren ons als kwajongens ruim gekend; wegens het betrekkelijk gevaar er aan verbonden (hun steek kan verwikkelingen en zelfs dodelijke gevolgen met zich brengen) was het uitroven van hun nesten uit holle tronken soms wel een opwindend avontuur. Er werd druk over gepalaverd; de O werd wel EU uitgesproken, maar de R niet weggemoffeld, niet eens verzwakt, doch als scharnier voor de lettergreep gebezigd; wij zouden niet gearzeld hebben HEURZELS te schrijven.

Indien dus filologisch gezien, de beschouwde bijnaam niet bevredigend in de insektenwereld kan thuis gebracht worden, rijst een tweede opwerping: Wat verband kan er gelegd worden tussen een graszode en een wesp? Wij moeten het antwoord schuldig blijven, gezien horzels niet in het gras, doch allen in holle bomen nestelen, zodat de oorsprong HORZEL op zijn minst als zeer twijfelachtig te beschouwen is.

Wat in de plaats stellen? Er moet uitgezien worden naar een landelijk woord, dat gebezigd werd in de tijd dat RES nog gangbaar was en dat in verband hiermede kan gebracht worden.

Uit onze jeugd rijst nog het beeld van de "voddeman" d.i. de lompenkoopman die vroeger de buiten afreed met zijn hondenkarak om konijnenvellen, oud metaal, lompen enz. op te kopen. Traditioneel gezien gingen de enkele centen, welke hij voor opgeladen koopwaar betaalde naar de spaarpot van de kinderen; hij was dan ook een graag geziene figuur en zijn beeld is zeer levendig gebleven. Het gewicht van de koopwaar werd bepaald door deze in een zak te stoppen en dan te hangen aan de HEUZEL, een hangweegtoestel waarop het uitrekken van een veer de wijzer deed glijden langs wel bepaalde kilogram-inkepingen.

Het woord zelf - niet in de woordenboeken terug te vinden - zal stilaan vervagen. Dan wanneer het in de notarisprotokollen van de XVIIIe en begin XIXe eeuw nog geschreven wordt als HUYSSSEL, wordt het te Meise en omgeving lang en lopend gebruikt en niet alleen als verbastering van het verder behandelde EUSEL. Inderdaad op 14 februari 1826 laat pastoor Van den Berghen van Grimbergen (de man die later de abdij terug ingericht heeft) de door hem geërfde inboedel van wijlen de pastoor van Oppem verkopen: tussen de voorwerpen komt een HUYSSSEL voor, verkocht voor 55 centen: het voorwerp wordt voor en na hofgerief opgeroepen. Op 5 april 1836 is het koopdag te Sint-Brixius-Rode in de brouwerij-herberg het Zwaentjen, tegen de kerk en sterfhuis van de familie Leemans; een koop omvattend "haegscaer, snijmes, houwmes, HUYSSSEL en een meuken voor 9 F. toegewezen. Van rond 1850 wordt in de inventarissen van de sterfhuizen de vorm WEEGHUYSSSEL gebezigd, waarschijnlijk om beter begrepen te worden dan het enigzins in onbruik geraakte HUYSSSEL.

Wellicht is het woord HUYSSSEL verwant met de thans nog door van Dale geciteerde UNSTER, eveneens een weegtoestel, doch van het type Romeinse balans, met ongelijke armen en verschuifbare standaardgewicht.

Maar wat kan een weegtoestel met een graszode te maken hebben ?

Iedereen kent de hoogvlakte van de HEIZEL; menig Meisenaar kent plaatselijke toponiemen, in de oorspronkelijke kadastrale legger van 1834 voorkomend als EYSEL "aan de Molenweg van Rhode naar Beyghem" buurtweg 66 van Meise is de EYSEL WEGHEL "tussen Heirbaan en Schouwkiststraatje" (geradbraakte familienaam Schakewitz); in bundel 5739 van het Staatsarchief Brussel wordt 18 juni 1972 als goedenisse de verkoop gemeld van een stuk grond groot 1 dagwand en 53 roeden op den EYSEL; in de hypotheek welke er op gevestigd wordt, komt de vermelding den HUYSSSEL voor en het is deze laatste benaming welke het dichtst de betiteling van de leden van onze muziekmaatschappij benadert.

Het oorspronkelijk woord voor EYSEL is EUSELE, dat men doorlopend van in de XVIIe tot een eind in de XIXe eeuw in de schepen- en notariële akten vindt. Het komt voor van OOI, vrouwelijk schaap' en had oorspronkelijk de betekenis van schapenweide, later uitgebreid tot elke minderwaardige weide.

Volgens Dr. Jan Lindemans "Brabantse plaatsnamen Brussegem-Ophem-Osselt" p. 50, zijn HEYSEL, HUYSEL dialectische bijvormen van EUSEL. Wanneer wij de toponomie van Meise doorbladeren stoten wij op: Bemeysel, Bergeneusel, Boreussel, Boseusel, Chouwereusel, Delsemeussel, Eyzelbosch, Groot Eussele, Eusselheyde, Hooghe Eusels, Houwereusel, Calveren Eusel, Cleyn Eusel, Coyeneusel, Poirt-eusel, Schaapeusel, Schaereusel, Sooreusel, Spoeteuselken, Timpeleussel, Trapelle-eusel, Voeteusel en noem maar op. Het woord EUSEL was hier dus doorlopend en lang gangbaar.

Indien wij dus op het plaatselijk vlak RES stellen tegenover EUSEL vinden wij een tegenstelling als "vette" en "magere" en zou het logisch verband tussen de bijnamen van de twee muziekmaatschappijen voorhanden zijn. Voorlopig gaat dan ook de voorkeur naar deze verklaring, maar wellicht zullen latere bevindingen een dezer hypothesen over de beschouwde bijnamen bevestigen of naar het domein van het ongerijmde verwijzen...

Het Schoolwezen te Meise

Terwijl er over het Franse en het Hollandse tijdperk elke inlichting betreffende het schoolwezen ontbreekt, is er wel iets terug te vinden over wat er na da onafhankelijkheid geschiedde. Wij weten echter niet waar en hoe de gemeenteschool de eerste tijden fungeerde.

Begin 1836 vraagt de gemeente dat, zonder te wachten tot de aanpassingswerken van het schoollokaal beëindigd zijn, een jaarwedde zou toegekend worden aan de onderwijzer die voorgesteld wordt als zijnde zeer toegewijd en onvervangbaar. Het gold hier een woning, verworven van de familie Delforge (sprekende naam voor een reeks hoefsmeden, waarvan de voorouders uit het Walenland gekomen waren). Een toelage van 1 000 fr. was voor deze aanpassingswerken voorzien. Het is niet mogelijk uit te maken of de ligging van dit erf met deze van het onlangs verlaten gemeentehuis overeenstemt.

Op 20 december 1836 zegt het gemeentebestuur dat de onderwijzer - zijn naam wordt niet vermeld - onderlegd is in het Vlaams, doch geen Frans kent; dat ...leerlingen klas gelopen hebben tijdens het schooljaar en ... gratis onderwijs ontvangen hebben uit hoofde van de wedde van 100 gulden (211,64 fr.) door de gemeente toegekend. Dat de andere leerlingen 50 centiemmen per maand moeten betalen, doch dat het daarmede overeenstemmend jaarbedrag niet kan bepaald worden gezien voor dezen de schoolduur afhangt van de bestaansmiddelen hunner ouders en de hulp welke zij aan deze in hun arbeid moeten bieden. De onderwijzer ontvangt niets van de Staat of de Provincie en evenmin van het Weldadigheidsbureau van Meise.

Op 16 april 1839 wordt er op aangedrongen opdat onderwijzer Pieter-Jan STRAETMANS, waarschijnlijk een nieuweling, een staatswedde zou krijgen. Alhoewel vrijgezel, volstaat de opbrengst van de school plus de gemeentewedde niet voor zijn onderhoud. De opwerping dat zijn vader er goed inzit houdt geen steek, vermits deze geen eigendom bezit en de opbrengst van de door hem bebouwde gronden nauwelijks volstaat voor het onderhoud van zijn gezin en de opvoeding van nog twee jonge kinderen.

Alles samen genomen, brengt de school per jaar 591,95 fr. op. Te weinig voor een

uitsluitende betrekking en schadelijk voor de jeugd. De gemeente dringt aan op een staatswedde om deze onderwijzer te behouden. Zij stelt hem ten zeerste op prijs, gezien zijn wetenschappelijke bagage ver boven deze van een lager onderwijzer ligt en belanghebbende er aan denkt in een andere betrekking te treden indien hij er niet in slaagt hier een deftig bestaan te vinden.

Op 12 november 1839 wordt er andermaal aangedrongen, er op wijzend dat belanghebbende flink onderlegd is in de beide landstalen. Eindelijk wordt er op 1 juni 1840 100 fr. verkregen op de provinciebegroting.

Op 13 november 1841 wordt onderwijzer Straetmans ziek. De gemeente stelt voor hem voorlopig te vervangen door de gemeenteontvanger Stefaan Van de Zande, zelfs indien hierdoor de zo moeilijk verworven toelage van 100 fr. wegvalt. Is reden wordt ingeroepen dat een onmiddellijke vervanging, wellicht door een buitenstaander, vader Straetmans pijn zou doen en het beter is te wachten tot een geboren Meisenaar intussentijd de nodige bekwaamheid kan opdoen opdoen. Gezien de gemeenteontvanger voldoende onderlegd is, zou hij de winter kunnen uitdoen als interimaris. Van een mogelijk hernemen van Straetmans wordt niet gerept, wellicht was zijn toestand hopeloos.

Dit alles lijkt enigzins verward, doch later komt de aanp uit de mouw: op 17 februari 1843 wordt door het gemeentebestuur een vraag om toelage ingediend voor de landbouwer Stefan Van de Zande. Men zegt niet dat het dezelfde persoon is als de gemeenteontvanger. Dit zou toelaten dat zijn zoon Karel kan verder studeren in het College te Hoogstraten. Hij kaapt er al de eerste prijzen weg. Er wordt niet van gewaagd dat het voor deze zoon Karel is dat de plaats van onderwijzer warm gehouden wordt. Op de provincie heeft men het door en vergt men klare wijn. Op 20 maart 1843 is het gemeentebestuur verplicht haar kaarten op tafel te leggen. Het geeft toe dat de gemeenteontvanger als interimaris fungeert in afwachting dat zijn zoon "student en reeds vergevorderd, bekwaam weze de leiding van de gemeenteschool in handen te nemen". Het gemeentebestuur geeft er de voorkeur aan de benoeming

uit te stellen tot de zoon van de gemeenteontvanger zijn vader als onderwijzer kan vervangen.

In mora gesteld een einde te maken aan dit gekonkeloes, hakt de gemeente de knoop door en benoemt op 25 mei 1843 als onderwijzer-titularis... de gemeenteontvanger Stefaan Van de Zande ! Maar van hogerhand wordt een dergelijke oplossing van de hand gewezen. Op 23 september 1843 krijgt de gemeente 40 dagen tijd om een ander persoon aan te stellen en wordt aangemaand het onderwijs te Rode en te Nieuwenrode in orde te brengen. Te Nieuwenrode, toen nog een gehucht van Meise, fungeerde als onderwijzer een zekere Peeters, 84 jaar oud. Weduwnaar zonder kinderen, met een bejaarde en gebrekkige stiefdochter en schoonzoon ten laste. Hij heeft een onbeduidend winkeltje, bebouwt 1 ha slechte grond en telt 54 jaar dienst. Dit op een plaats waar geen enkel ander schoolmeester wil komen wegens de armoede van de bewoners die geen onderwijs aan hun kinderen kunnen betalen. Hij is potdoof en vraagt op pensioen gesteld te worden.

De gemeente spartelt nog tegen. Spijts haar aandringen wordt de school niet bezocht van begin april tot einde oktober, tijdspanne waarin de leerlingen in de landbouw helpen, zodat het schooljaar zich slechts over 5 maanden uitstrekt. Hierdoor brengt het ambt van onderwijzer slechts 550 fr. per jaar op. Dit is onvoldoende om te bestaan. Daarom wil de gemeente het aan de gemeenteontvanger geven tot zijn zoon kan inspringen en het met de karige wedde doen zolang hij bij zijn vader inwoont. Daarom dringt de gemeente andermaal bij de provincie aan, al ware het maar tot zij in staat zal zijn het ambt beter te bezoldigen. Dit kan thans niet geschieden gezien de zware lasten welke reeds op de inwoners drukken en de beperkte geldmiddelen van het merendeel ervan. Als laatste redplank: het ontwerp van Van de Zande, een door hem voorgesteld ondermeester toe te voegen, aangenomen door de hogere overheid en in dienst te behouden tot de zoon van Stefaan Van de Zande als onderwijzer kan fungeren (steeds het beginsel de plaats warm te houden).

Ootmoedig wordt bekend dat Rode geen onderwijs heeft en dat de uitrusting te Nieuwenrode te kort schiet. Topografisch gezien zou Meise minstens drie scholen moeten hebben (Centrum, Rode en Nieuwenrode). Het huidige stelsel kan niet verbeterd worden zonder gegronde klachten van de belastingbetalers uit te lokken.

Wat er verder juist gebeurd is, blijkt niet meer te achterhalen. Half 1848 sterft Stefaan Van de Zande en op 29 oktober 1849 wordt zijn zoon Karel-Lodewijk Van de Zande, de jongeman waarover reeds jaren gebakkeleid werd) benoemd tot ondermeester te Meise. Er werd dus wel een derde persoon benoemd als bovenmeester nl. een andere Vandezande, Jacobus-Johannes, ogenschijnlijk niet verwant, die echter reeds in 1859 vroegtijdig pensioen vraagt wegens ziekte.

Op te merken dat in deze tijden het diploma van de normaalschool niet onontbeerlijk was en kon vervangen worden door een bekwaamheidsproef af te leggen ten overstaan van de kantonale inspecteur.

Wanneer dan op 25 maart 1854 de zo moeizaam opgekweekte Karel Lodewijk Van de Zande ontslag neemt, herneemt het gemeentebestuur zijn duistere machinaties. De bovenmeester zou akkoord gaan gratis kost en inwoon te verstrekken aan een ondermeester in het bezit van een diploma van de staatsnormaalschool en tweetalig. De gemeente stelt Hendrik-Frans Joos voor, die echter niet de nodige bekwaamheid bezit. Bovendien moet de voorkeur gegeven worden aan normaalschool-gediplomeerden. De gemeente kent de wettelijke beschikkingen ter zake, maar oordeelt dat er in bepaalde omstandigheden van moet kunnen afgeweken worden.

Volgt een lang pleidooi. De overheid is er van overtuigd dat Joos in de behoeften van de gemeente zou kunnen voorzien. Dat zijn verzoenend karakter de gemeente waarborgen geeft dat de de leerlingen behoorlijk zullen behandeld worden (!) en er goede verstandhouding kan heersen met de bovenmeester. Mogelijk heeft Joos tijdens de bekwaamheidsproef niet het bewijs geleverd van de vereiste kundigheden, maar - volgens de bovenmeester - voldoet hij voor de laagste klas. Hij heeft tevens beloofd zich tot meer methodiek in te spannen.

Het is waar dat twee gediplomeerden zich aangeboden hebben, maar de ene fungeert reeds te Vilvoorde en men is er onwetend van of dit ook niet reeds voor de andere geldt. De bovenmeester heeft er spijt van aan Joos de belofte van kost en inwoning gedaan te hebben. Hij wil het wel een jaartje wagen, waarna Joos door een gediplomeerde leerkracht zou vervangen worden.

Al deze karpersprongen konden niet baten. In oktober 1859 wordt een gediplomeerde aangesteld tot bovenmeester in vervanging van de wegens ziekte op rust gegane 51-jarige J.-J. Vandezande. Op dat ogenblik belopen de inkomsten van dit ambt: Wedde 200 fr.; vergoeding wegens onderwijs aan arme kinderen 550 fr.; schoolgeld te betalen door andere kinderen 300 fr.; woonstvergoeding 50 fr. Totaal 1 100 fr. In 1860 belooft het 1 346 fr.

Een hulponderwijzer wordt gezocht: wedde 200 fr; 1/4 van de vergoeding voor onderrecht aan arme kinderen en schoolgeld van andere 320 fr. schoolgeld van kinderen die in de voormiddag de Franse klas volgen: 80 fr. Totaal 600 fr. per jaar. Geen enkele liefhebber komt opdagen. Het probleem vervalt wanneer men geen ondermeester meer nodig heeft toen in 1862 een zusterschool geopend wordt. In tegenstelling met wat op vele plaatsen geschiedde, was de stichting van de vrije of parochiale school niet een gevolg van de schoolstrijd van 1879, doch louter een initiatief van gravin de Beaufort-Roose. Een inmiddels bijna onleesbaar geworden arduinen gedenksteen in de gevel van het oorspronkelijk gebouw vermeldt het.

De school aan de Brusselweg omvatte twee klaslokalen van 65,70 m² oppervlakte en 295,650 m³ volume voor 87 leerlingen. Deze school werd gebouwd in 1859, de oude afgebroken en de afbraak voor 300 fr. verkocht.

Op 24 januari 1866 wordt een vraag om toelage van de twee onderwijzers (deze van Meise en deze van Nieuwenrode) voor het volgen van de lessen aan de tekenschool te St.-Joost-ten-Noode afgewimpeld op grond van volgende aan de provincie medegedeelde overwegingen:

- 1° St.-Joost is niet ver van Meise gelegen (!);
- 2° Het bijwonen van deze kursussen geeft slechts aanleiding tot onbeduidende uitgaven;
- 3° Deze onderwijzers mogen wel enige offers brengen om de kundigheden te verwerven welke hen ontbreken.

Begin 1867 wordt er op gewezen dat door het oprichten van de vrije meisjesschool in 1862 - waar de leerlingen voedsel en enige kledingsstukken krijgen - de gemeenteschool bijna al de meisjesleerlingen verloren heeft. Nochtans ontvangen de geblevenen gelijkaardige voordelen door bemiddeling van het St.-Vincentiusgenootschap en het Weldadigheidsbureel.

Hierdoor zijn de inkomsten van de onderwijzer fel geslonken, maar door eigen schuld. Zijn gedrag liet te wensen over. Hij zat te veel in de herbergen (om niet meer te zeggen) en legde weinig vlijt aan de dag bij het vervullen van zijn taak. Meerdere malen hebben gemeenteraadsleden klacht willen neerleggen, doch werden weerhouden door de burgemeester baron Vander Linden. Hij vroeg hen geduld te oefenen en dat het wel zou veranderen. Slechts na zijn huwelijk is de onderwijzer begonnen vlijt aan de dag te leggen. Dat was in 1865. Had hij zich in 1862 gedragen als nu, zou hij geen groot aantal meisjes kwijt gespeeld hebben. De gemeenteraad deelt de mening van de heer arrondissementscommissaris die aan de onderwijzer gezegd heeft dat het merendeel der meisjes zou terugkomen zo hij vlijtig bleef. Tot besluit: thans niet ingaan op de vraag om toelage maar zijn wedde desnoods verhogen zo hij het waardig blijft en indien de dit jaar in te richten school te Rode-Eversem hem een aantal arme kinderen zou doen verliezen (m.a.w. zijn huidige inkomsten zouden dalen).

Voor later zijn slechts zekere statistische gegevens beschikbaar: in 1867 heeft de ene onderwijzer 15, de andere 20 arme kinderen in zijn klas, waarvoor een toelage van 2,50 fr. per hoofd betaald wordt voor onderwijs gedurende 5 maanden: dus ongewijzigd tarief.

In 1870 gelden volgende voorschriften voor de school der volwassenen (avond-onderwijs): de onderwijzer krijgt 100 fr. benevens 3 fr. per leerling, om gedurende 80 dagen 2 uur les te geven. Er zijn 11 leerlingen in de eerste afdeling en 15 in de tweede. Hun gemiddelde ouderdom is 17 jaar en onder hen zijn 2 analfabeten.

De opening van de school te Rode is ten slotte voorzien tegen 1 oktober 1870. Verwacht worden ongeveer 40 arme en 25 betalende kinderen o.m. van Wolvertem. Toegezegde wedde: 700 fr. welke kan verbuddeld worden door het schoolgeld. Deze voorstelling is gevleid gezien het schoolgeld slechts 0,50 fr. per maand bedraagt en dan nog maar gedurende 5 maanden of luttel meer.

In 1872 zouden een aantal arme kinderen overgekomen zijn van de Zusterschool naar de gemeenteschool. Alsdan gaven aldaar twee dames les in handwerk.

In 1874 fungeert een avondschool voor volwassenen van november tot maart. Ingeschreven: Centrum 39, Rode 35, Nieuw-rode 40, doch de aanwezigheid laat wel eens te wensen over.

In 1879 bedraagt de wedde van de ondermeester voor dagschool en tevens avondschool voor volwassenen 1 450 fr. benevens slaapgelegenheden.

In 1880 bedraagt de maximumwedde van de onderwijzer 1 800 fr. en wordt een voorstel tot gratificatie van 100 per jaar voorgesteld voor de sedert 1854 fungerende titularis.

In de zomer 1885 wordt gemeld dat de bevolking der scholen tussen 6 en 14 jaar bedraagt: Centrum 64 jongens, 10 meisjes; Rode 38 jongens en 40 meisjes. Aanwezig zijn in doorsnede: Centrum 26 jongens en 6 meisjes; Rode 26 jongens en 21 meisjes.

Op 6 november 1885 wordt een bewaarschool ingericht met als onderwijzeres Phil. Vander Veken, geboren te Meise op 15 juli 1862.

Sedert 1885 is de school in het Centrum niet meer gemengd.

In 1887 worden de lokalen van de aangenomen school vergroot.

In 1898 is er geen avondschool meer.

26 oktober 1901: een tweede klas wordt in de jongensschool ingericht.

Op 5 juni 1902 wordt een plan opgemaakt voor de bouw van een nieuwe gemeenteschool. Het gemeentebestuur beveelt op 13 december 1904 aan de onderwijzer Bladt, minstens een half uur per dag Franse les te geven.

6 oktober 1922: in de enige klas te Rode zitten 90 leerlingen.

De Kartuizers te Meise

Wellicht heeft men zich reeds afgevraagd van waar de straatnamen als Karthuizerslaan, Oratoriënlaan, Kapittellaan... komen. Het gemeentebestuur dat destijds deze benamingen koos, wilde hierdoor de herinnering bestendingen aan de onroerende bezittingen welke bepaalde kloosters en andere kerkelijke instanties alhier telden. Werden bedoeld: de Karthuizers van Brussel-Scheut, de Oratoren of Dominikanen van Vilvoorde, het Kapittel van St.-Gumarus te Lier; de lijst hiervan werd op verre na niet uitgeput, vermits nog de 12 Apostelen, de Rijke Claren, Jericho... van Brussel, de Kranke Begijnen van Mechelen, de Pitantie of kloosterlingentafel van de Abdij van Grimbergen enz. blijven.

Deze bezittingen werden niet in eigen beheer uitgebaat, doch verpacht, bij voorkeur aan één enkele pachter per verpachtende godsdienstige gemeenschap. Daar het bezit in de loop der eeuwen aangegroeid was door schenkingen en ook wel aankopen, vormde dit geen geheel en waren het in feite percelen verspreid over de ganse oppervlakte van Meise.

Aldus verhuurde het Karthuizerklooster van Brussel-Scheut (meestal wordt de vorm "SARTROZEN" gebruikt om deze gemeenschap van kloosterlingen-eremijten aan te duiden) in 1739 "onse lande, weyden ende elsbosch gelegen in de prochie van Meys". Als verhuurders treden op "heeren Prior en Procurator van het Chartroozenclooster in Brussel"; huurder is pachter Niclaes Verbeyst, één der toenmalige schepenen van de bank van Meise en lid van één der vooraanstaande landbouwersgeslachten.

Hierna omschrijving van het in pacht gegevene:

1 bunder en 1/2 dagwand "soo boomgaert als lant...rontsomme in syne heymen (d.i. afgesloten).

9 dagwand, 15 roeden land "te Brusselwerts tegen het land der Apostelen... de Herbaene van Mechelen naar Assche tussen loopt", dus gelegen langs de weg Manke Vos-St.-Martinusbaan, St.-Maertenslinde en richting Beygem.

1 dagwand, 62 roeden land "met een zeyde paelende tegen een brouwereye wat hooger en met een eynde tegen de voors. Heyr-

wegh en blocken (rechthoekig stuk land) aen het ROOT VALVEKEN..."(een veken of stichel was een hekken dat kon opgelicht worden, zodat de dieren niet konden ontsnappen, doch de mensen het konden omhoog tillen en na doortocht terug konden laten toevallen). Het blijft een vraag of dit veken doorgaans ROOD geschilderd is geweest, ofwel toegang gaf tot ontgonnen RODE-gronden; reeds in 1505 is er sprake van een "eusel aent ROYE VALVEKEN". 3 dagwanden 55 roeden land in de onmiddellijke nabijheid, steeds aan voornoemde Heirbaan gelegen.

"Op den KEYENBERGH ofte GULDENDAL 2 dagwanden 91 roeden land, palende met een zeyde tegen de voors. Herwegh of herbaen, die daer diep is, de tweede te Grimbergenwerts...de derde te Brusselwerts...de vierde te Meyswerts...ten vijfde te Wolverthem oft ten NIEUWENBOSCHwerts..."

De uitdrukking "die daer diep is" wijst op de onmiddellijke nabijheid van de kapel van St.-Martinuslinde en op de vijfsprong, welke nog steeds bestaat. KEIENBERG, GULDENDAL en NIEUWENBOSCH zijn toponiemen welke in de archiefstukken vanaf de XVe eeuw teruggevonden worden. "89 roeden landts in 't STEENBERGBLOCK". STEENBERG en KEIENBERG zijn twee benamingen voor dezelfde ligging; STEENBERG werd bestendigd als straatnaam; KEIENBERG op zijn Meises uitgesproken met diepe keelklank en wegmoffeling van een letter R, werd door de niet met het plaatselijk dialect vertrouwde Hollandse landmeters, die hier in de jaren 1825 het kadaster opmaakten, fonetisch omgezet in KARENBERG en aldus in de officiële documenten burgerrecht verleend; door een gelijkaardige onwetendheid werd BLEYENBERGH - een familienaam - omgezet in BLAUWENBERG.

"Bij het voorgaende, een besloten blockken landts, groot 1 dw 41 r, met een zeyde tegen een weyken van...waarvan de heym hem toekomt, soo hy seyde, maer alle die andere heymen competeren ons Godshuys" "de tweede tegen de LANTBEKE". Hier zal de "heym" wel een haag geweest zijn - het eigendomsrecht was in die tijden niet steeds gemakkelijk vast te stellen en gaf aanleiding tot vele betwistingen. LANTBEKE was een algemene benaming voor de natuurlijke waterlopen, waarvan de drijfkracht niet gebruikt werd; indien

dese wel gebezigd werd, verviel men in de even onpersoonlijke benaming van MOLENBEKE.

"Op de HEYE, 3 dw bempts, paelende met één zeyde tegen de HERBAAN die van Vilvoorde naar Dendermonde loopt": hier zijn wij aan de OUDE VILVOORDSE BAAN, aan de overkant van de steen Wolvertem-Grimbergen, kort na 1800 in de plaats getreden.

"Opt SIECKELKEN; 3 dw landts, paelende met een zeyde tegen de St.-MERTENS-strate": hier zijn wij nabij de grens met Grimbergen, in de verlegende ST.-MAERTENSBAEN. Sieckelken, Zikkelke.... - oudste vermelding SINGENEM in 1220 - en Eversem zijn onbetwiste Frankische benamingen, welke in de plaatsnamen van Meise zijn behouden gebleven.

"Opt selve veld, bij het voorgaende, 1 dw 78 r landts".

"Op selve veldt, 1 dw 85 r landts, genaemd het CROM HALF BUNDER tegen het landt dat ons toecomt van d'erfgenaem van Joncker Franciscus Vander Ee, hetwelk met dit CROM HALF BUNDER in één vergadert is en groot één bunder". Dikwerf, zoals met het CROM HALF BUNDER, werd de naam van een stuk land bepaald naar zijn vorm of zijn oppervlakte - de Joncker Franciscus Vander Ee was de XVI-XVIIe eeuwse dorpsheer, waarvan de grafzerk tegen de binnenmuur van de voormalige doopkapel in de St.-Martinuskerk staat.

"Op den MOLENCOUTER, 7 dw 59 r..., tegen het veldt geheten den KEYENBERGH, oock tegen eenen bempt geheeten d' ESPGAT... eenen voetwegh over dit stuck loopt van den MEYSMOLEN naar LIMBOSCH": het zal wel onopgelost blijven of deze MOLENCOUTER (waarvan het laatste naamgedeelte op een zekere grondverhevenheid wijst) terugslaat op een verdwenen windmolen op het hoger gedeelte - waarvan echter geen enkel bepaald gegeven gevonden werd - dan wel als een naamuitbreiding ten aanzien van de lager gelegen watermolen - de referte aan de voetweg Meysmolen-Limbos schijnt in het voordeel van de nog bestaande watermolen te pleiten.

"Opt selve veldt, aent MOLENBROECK, 2 dw 55 r landts...over dit stuck landts eenen voetwegh loopt van Meys naer Grimbergen": de Rooststraat ? In een schepenbrief van

de stad Brussel wordt in 1428 reeds gewag gemaakt van het MOLENBROECK. De benaming BROECK wijst duidelijk op een laag gelegen grond, zodat de hier bedoelde molen zeker de watermolen is.

5 dw bempts, geheeten het MOLENBROECK, paelende met een zeyde aen het voorgaende... en tegen eenen bempt van den Prince van Oragnien" (vermoedelijk de huidige PRINSENBEMPT) de vierde tegen de MOLENBEKE.

"3 dw 95 r landts op den GROOTEN WOUWER... door dit landt loopt eenen voetwegh van Meys naer Ophem": deze grond is dus gelegen aan de andere zijde van het dorp.

"Op den CLEYNEN WOUWER, 1 dw 78 r landts, paelende met 2 zeyden tegen den CROMMEN BEMPT": de benaming "Crommen Bempt" slaat terug op zijn meetkundige vorm en is niet plaatsgebonden, de benaming wordt ook te Limbos gesitueerd/

"1/2 bunder landts op den HASSELENBERGH, paelende met een zeyde tegen den voetwegh die van Hassel naer Wolverthem loopt": hierbevinden wij ons in de buurt van de St.-Elooistraat. Een der aangrenzende velden is "het landt der erfgenamen N. van Nieuwenhoven, die placht geschutgieter te syn als hy leefde te Mechelen": dergelijke bijzonderheden verwacht men niet in een huurceel van kloostergoed te Meise !

"Item een weyken of bempt, met een block rontsom in syne heyden van twee percelen in een vergaedert, geheeten het CRAYENBROECK, groot omtrent een bunder, palende met een zeyde tegen de LANTBEKE (algemene, niet plaatsgebonden naam van een verdwenen waterloopje)...ende met het opperste eynde tegen eenen voetwegh die van Bouchout naer Hassel loopt".

De naam CRAEYENBROECK werd in de straatnamen opgenomen; de beschouwde voetweg kan zowel een kerkepadje, thans verdwenen, door de huidige plantentuin zijn, als een verlenging - gelijklopend met het kerkhof - van de weg welke van de Elveriks- of Amelgemolen omhoogstijgt. Het is een raadsel hoe benamingen als KLEINE WOUWER (wouwer = vijver, weel) en CRAEYENBROECK (broeck = moeras, laag gelegen plaats) zich gevestigd hebben op eerder hoog gelegen landsgedeelten.

"Eenen elsbosch, groot een oud bunder of 3 dw, onder die prochie van Meys, ten

eenre de HERBAENE...ten vierde, de heer Spinosa, gelast met 4 cappuyre sjaers aen syne hoogheydt den Prince van Oragnien". Een bunder omvat toen reeds 4 dagwanden; de tijd waarin een (oudt) bunder zich slechts over 3 dagwanden uitstreckte was deze toen het drieslagstelsel (een jaar wintervruchten, een jaar zomervruchten, een jaar braak "in vogelweyde" met graasrecht) en daardoor de afwisseling van de percelen in zwang was. De door "de heer Spinosa" bedoelde eigenaar was de tweede echtgenoot van Barbara Vander Linden, "vrouwe" van Meise, die de naam Vander Linden d' Hooghvorst naar hier bracht. Eén der 9 kinderen welke de heer Spinosa uit een eerste huwelijk weerhouden had, werd bisschop van Antwerpen.

"1 1/2 dw lants op het BEVERVELT...belast met eenen ceyns van een sister coren aen de kercke en armen van Meys" - deze ceyns komt regelmatig voor in de kerkrekeningen van St.-Martinus en de rekeningen van den H. Geest van Meise. "Item en finaelyk, 1 dw lants opt selve veldt... vry en suyver" d.i. in tegenstelling met het vorige, niet met enige last bezwaard.

Al meteen beliep het bezit der Karthuizers alhier ongeveer 18 1/2 bunders, Meisese maat, 't zij bijna 19 hectaren; wel zegt men bij gelegenheid dat de opgegeven oppervlakte niet gewaarborgd is, "luttel min of meer", maar anderzijds wordt in het huurceel aangestipt "den voors. huerlinck alle genoeg bekent en bewesen in de selve groote, vuegen (= vorm) en manieren gelyck gehouden geworden sonder hem eenige juiste mate toe te seggen ofte te doen volghen"; het geldt hier dus een vernieuwing van pacht, al dan niet onderbroken.

De bedongen termijn is "negen achtereenvolgende jaeren, innegaend St.-Andriesmisse (27 november) van desen loopenden jaers" en de pacht som "266 gulden sjaers, tevens (wat we nu "sleutelgeld" noemen) 18 pattacons eens voor wijngeld op den geheelen termijn"; eerste betaling te verrichten St.-Andries 1740, dus bij verlopen termijn "offte uytterlyck tusschen de drye menden te betalen op pene van huerbraecke (eenzijdig verbreken van het huurkontraet) indyen het aen de heeren verhuerderen gelieft en anderszins niet".

Buiten de pacht prijs zijn er prestaties in natura te bezorgen, echter geen "karweyen" of "hooydaegen": "de heeren verhuerders ten behoeve van den voors. cloosters reserveren d'hellicht (de helitt) van het fruyt (van de verhuurde boomgaard ?) hetwelck den huerlinck sal gehouden syn thuys te brenghen 't synen coste".

"Item sal den huerlinck op syn cost moeten planten op 't selve goedt ter plaetse dat het aldaer bequaemste sal wesen, de boomen ende plantsoenen bij die, van den voors. cloostere hem te leveren en die verdoornen (= de stammen met een doornkring voorzien om te voorkomen dat het grazende vee de schors zou beschadigen) en gaede slaen (onderhouden, verzorgen) dat het noodigh sal wesen".

De paters staan erop dat de bedongen pacht prijs hun integraal ten goede komt: "Ietem sal den huerlinck sonder corten op syne huersomme, in 't geheel moeten draghen en betaelen alle beden (bijdragen welke op vraag van de overheid, door de bevolking gedragen worden), subsidien, XX° (de zo beruchte twintigste penning van Alva onzaliger gedachtenis, 't zij 5 % van wat wij nu het kadastraal inkomen zouden noemen, doch die niet tot een enkele penning beperkt bleef maar uitgroeide tot drie, zelfs vier) oft mindere of meerdere penninghen, contributien en alle andere soo ordinaire als extraordinaire lasten geen uytgenomen oft gereserveert niettegenstaande Syne Majesteys placcaeten ofte uyt sendinghen ter contrarie waeraen als nu voor alsdan de voors. huerlinck is derogerende".

Zoals men ziet wisten onze strenggelovige paters de wettelijke bepalingen te omzeilen en de voor de eigenaars bestemde lasten op de huurders af te wentelen. Het huurceel maakt geen gewag van de schikking welke de abdij van Grimbergen steeds in haar verpachtingen vermeldde: in geval van hagelslag of fourragering door de legers, kon aldaar de pachter een zekere "moderatatie" van de pacht vragen.

Zelfs lasten, eigen aan het eigendomsrecht, werden doorgespeeld en dit zelfs van eigendommen niet in het huurkontraet begrepen: "Ietem sal dan huerlinck alsnoch sonder corten als voren moeten betaelen de naervolgende cheynzen, 't sy

die op de voors. gehuerde goederen ofte andere des Godshuys (klooster der Kartuizers) goederen souden mogen uytgaen en over de betaelinghe jaerlyckx quittantie leveren aen den Heere Procurator en verhoeden alle boeten en kosten van pandinge ofte executie (strafmaatregelen indien de cijzen niet op tijd betaald werden), op pene van die in eygen naeme te moeten betaelen, te weten:

. "In den eersten, aen d'Abdye van Grimberghen, jaerlyckx 5 Cheynsguldevalet 2-15 (twee gulden en 15 stuivers, een cheynsgulden, zijnde 11 stuivers of een latere frank, het in de XIXe eeuwse literatuur vaak vermeld standaardgloon van "zestiene en halve" was in stuivers uitgedrukt en bedroeg dus 1,50 fr.).

. "Item aen de voos. abdye in doren, een veertel (het vierde van een sister rogge). Item aens Syne Hoogheyte den Prince van Oragnien, als heer van Grimberghen, over sekere landen onder Meys annue (jaarlijks) boven 14 cappuynen (jonge hanen, speciaal voor het braadspit gefokt) 1 g 12 st.

Item over een oudt bunder bosch 4 cappuynen-valet 2 gulden (de cappuyn of kapoen werd dus gerekend voor 10 st wat toen ongeveer overeenkwam met het dagloon van een ongeschoolde).

Item over seker landt te Meys annue in coren 17 veertelen.

. "Item aen den heer grave van Grimberghen (toenmalig nog het geslacht de Berghes) annue 4 penningen Loves, valent 1 blanck, 6 myten. Item 15 veertelen.

Item aen Jouffr Vander Ee diversche percelen tot Meys annue 0-16-8 (16 stuivers en 8 oorden)". De vermelding Vander Ee is fout: reeds een kleine eeuw geleden was de familie Vander Ee vervangen door Vander Linden; het onderhavig huurkontraet is dus geen eenmalig stuk doch enkel een herhaling van een wellicht veel ouder, waaraan niet veel zal veranderd zijn dan de huurprijs.

. "Item aen Jouffrou Barbara Quisthoudt, 2 penningen Lovens en noch gelycke 2 penningen in een andere partye-valet samen 1 blanc en 6 mijten". Hier geldt het gronden, deel uitmakende van de kleine heerlijkheid "Hof van Spaegnien", toen steeds nog onder het leenroerig stel-

sel vallend en derhalve slechts een beperkt eigendomsrecht aan de paters toekennend. Opmerkenswaardig is dat deze Barbara Quisthoudt geen adellijke dame was, maar een begijn in het Brussels begijnhof, wat niet belette dat toen Baron Vander Linden ook eigenaar werd van een dergelijk stuk grond alhier, hij plechtig in een notariële akte Barbara moest erkennen als zijn "leenheer", met de belofte al zijn plichten als vassal en leenman volledig na te komen. Hoe onder dit opzicht de verhoudingen waren tussen de Paters en de Begijn is niet uit te maken.

. "Item aen de kerck en armen van Meys over 1 1/2 dw lands onder Meys opt BEVERVELT, annue in coren 1 sister". Zoals hoger gezegd komen in de rekeningen van Kerk en H. Geest telkens voor elk 2 veertellen voor van een grond "Sartroozen, 1 dw 37 1/2 r op het Groot Bevervelt" spijs het klein verschil in oppervlakte is het wel het beoogde stuk.

Niet alleen financiële, doch ook technische verplichtingen werden bepaald:

"Item sal den huerlinck alle de grachten en waterloopen behorelyck moeten kuyschen en ruymen, de kanten, heymen en wegen (het onderhoud der gewone wegen was wettelijk ten laste der aangelanden) onderhouden en 't synen afscheyden alsoo laeten, daerenboven behoeden alle beheyden (padjes, waarover het vee gedreven werd) sonder dat het voors. clooster daer enighe cost van leyde".

"Item sal den huerlinck geen gesagh hebben aen de opgaende boomen dan alleenlyck naer houwens recht (de huurder mag regelmatig de tronken kappen en dit hout voor zich behouden, doch heeft geen recht op de stammen).

"Item sal dan huerlinck ten afscheyden van dese huere de landen moeten laten gelabeurt op syn tijdige vorm (in dit geval in winterland gelegd) en ten minste besaeyt laeten 1 bunder 3 1/2 dagwand tarwe, item 2 1/2 bunderen coren (rogge) en 5 dw claveren, gelyck den selven heeft bevonden in syn aencomen" - het geldt hier verplichtingen welke de continuïteit van het bedrijf moeten waarborgen. Het recht van onderverhuring mag niet uitgeoefend worden "sonder wete en consente van den voors. cloosters op pene van nulliteyt".

De slotformule van de huurceel luidt: "Geloevende (belovende) partyen van weder seyden alle het gene voors. is te onderhouden, volbrengen en te achtervolgen (na te leven) en hun naer de voors. conditien punctuelyck te reguleren, hier voren verbindende de voors. heeren alle hun cloostergoederen en de voors. huerlinck synen persoon en goederen presente en toecomende, constituerende voorts onwederroepelyck aen thoondere deser om hun en elck van hun in het voldoen en onderhouden van hetgene voors. is, in cas (geval) van eenigh gebrek (niet naleving) gewillighlyck te doen en te laten condemneren voor schepenen van Brussel en alomme elders, daer het dese oft d'andere goetduncken en gelieven sal met kosten. "In teecken der waerheydt hebben partyen benefens getuyghen dezès onderteekent. Actum als voren."

Volgen de handtekeningen van: Frater Joseph Ungelgrave, prio van het Chartroy-senclooster van Brussel; Frater Petrus De Cuyper, procurator van het selve clooster; Nicolaes Verbeyst; de getuigen: Egidius Lopla en het kruisje van de tweede getuige die niet schrijven kan: dit is het merck van Mar. Lauwers."

De onderhavige overeenkomst werd niet opgemaakt op gezegeld papier, geen notaris is er in betrokken geworden, geen formule van registratie door de schepenbank. Men stelt vast dat het stramien van de overeenkomst dermate op voorhand vastgelegd werd dat alleen datum, huurprijs en handtekeningen van betrokkenen van een ander hand ingevuld werden. Het is niet uitgesloten dat het beschouwde stuk slechts een onderhandse overeenkomst is geweest, al dan niet officieel en openbaar bevestigd.

De Kartuziers - zoals trouwens al de kloostergemeenten, de abdij van Grimbergen uitgezonderd - hielden hun goederen te Meise niet uit hun stichtingsdotatie vanwege de hertogen van Bourgondië, maar uit schenkingen (al dan niet met jaargetijden belast) en ook wel aankopen: alzo is teruggevonden dat de 1 1/2 + 1 dw op het Beverveld en het Elsbos van 3 dw aangekocht werden in 1692 in de "Ammanskamer" d.i. bij gerechtelijke verkoop.

Toen dit huurceel in 1739 afgesloten werd, genoten de kloostergemeenten, Kartuziers

inclus, nog van het vreedzame genot hunner eigendommen; lang zou dit niet meer blijven duren.

Toen in de eerste jaren van de XVIIIe eeuw, na het eindigen van de Spaanse Successieoorlog, de Oostenrijkse Habsburgers het hier voor het zeggen kregen, stelde de Weense administratie aldra vast dat het evenwicht tussen de bevolkingslagen verbroken was door het feit dat een steeds groter wordend deel van de onroerende goederen in het bezit was van de clerus en de adel, praktisch vrijgesteld van belastingen of deze (zie huurceel !) afwentelend op de landelijke bevolking.

De zeer vrome Keizerin Maria-Theresia aarzelde dan ook niet in 1753 een edikt uit te vaardigen, waardoor voortaan aan de kerk- en kloostergemeenschappen verboden werd nog onroerende goederen aan te kopen, zonder bijzondere toelating. Een "Junta van Amortissement" werd opgericht waarbij voor elk bezit van onroerend goed de bewijsstukken moesten getoond worden dat bij verwerving door deze "dode hand" het "amortisatiegeld" ten belope van 1/6 van de aankoopwaarde betaald was; bij gebreke hiervan (de overwegende gevallen), moesten deze goederen verkocht worden; in de praktijk werd er echter vrede genomen met een boete van 1/8 tot 1/6 der waarde. Werden alleen vrijgesteld de goederen toegekend aan de kloostergemeenten bij hun oprichting: te Meise kon alleen de abdij van Grimbergen zulks inroepen.

Het is niet geweten hoe de Kartuziers hier uit de litsen geraakten: het Staatsarchief te Brussel bezit wel de regularisatiebundels van de Kartuziers te Leuven, Lier en Zelem, doch deze van Brussel ontbreekt.

Hiermede waren de moeilijkheden niet van de baan: nauwelijks had hij zijn moeder opgevolgd (Maria-Theresia) of Keizer Jozef II publiceerde een edikt op 17 maart 1783 beogende "afschaffing van enige onnutte kloosters in de Nederlanden". In werkelijkheid gingen er 161 voor de bijl, dus niet alleen de contemplatieve doch alle die niet aan onderwijs of ziekenverzorging deden; de machtige abdijen werden voorlopig ontzien.

Al deze eigendommen werden toegewezen aan de "Religiekas", die reeds vanaf 26 maart 1783 alle werkdagen vergaderde tot haar

afschaffing en inlijving van haar werkzaamheden in de gewone Rekenkamer op 1 maart 1787.

De Religiekas trad voortaan op als eigenaar en aldus moet het aan het "Hof van Spaegnen" de rechten van "hergeweyde" (ten eeuwigen dage verschuldigde som in geval van overdracht van eigendom) ten belope van 27 gulden 4 stuivers en 16 mijten betalen bij verhef van dit leen op 27 juli 1784.

Zo ook zette de Religiekas het lopend huurceel verder (9 jaar vanaf 22 januari 1779: pachter Karel Moens en 5 december 1779: Guill. De Rademaker en Marten van Palm); in 1794 werden ongeveer "17 bunders te Maes" voor 9 jaar verpacht tegen 340 gulden aan Michiel Verheyen, houder van een groot landbouwbedrijf en stiefvader geworden van pachter Moens van 1779.

Kort daarop volgde de Franse inval, welke de nog overgebleven kloosters, abdijen inclus, zonder meer afschafte en hun bezittingen aansloeg. Toen de rust hernam onder Napoleon werden de niet als "zwart goed" vervreemde kerkgoederen teruggegeven en de dito der kloosters toegewezen aan de huidige OCMW van de gemeente waar deze kloosters hun zetel hadden - in casu Brussel - om vooral in deze tijden als dure bouwgrond verkaveld te worden.

De Kartuziers waren reeds lang uitgedreven: "in de maand Meye 1783 werd de suppressie te kennen gegeven van de volgende kloosters van Brussel: de Paters Carthuysers...; de zeven eerste van deze gemeenten gingen uyt hunne cloosters omtrent het eynde van de maend Junius van dit jaar " (C. Smet De Roomsche-Catholycke Religie in Brabant 1828).

Een schuchtere poging tot wederinrichting geschiedde tijdens het kortstondig bestaan van de "Belgische Republiek", doch leed volledig schipbreuk onder het daarop volgende Franse Regime. Geen enkele der alsdan verdwenen Kartuizerkloosters werd nadien in ons land herboren. Van deze orde, welke slechts enkele honderden leden telt, zijn vooral gekend, het stichtingshuis "La Grande Chartreuse" nabij Grenoble in Frankrijk en het klooster van Miraflores nabij Burgos in Spanje, een oase van rustige eenzaamheid rondom een kerk, als een museum rijk aan Vlaamse kunst. Wie in de buurt van Dijon komt, kan wel niet anders dan naar de Chartreuse van Champmol te gaan kijken en de beroemde Mozesput van Claus Sluter gaan groeten.

Ruzie tussen de Gildebroeders

De beste schouw rookt wel eens.. en ook in het leven der schuttersgilden is het niet steeds rozengeur en maneschijn.

In het jaar 1758 is de St.-Sebastianus-gilde te Meise bloeiend onder de leiding van "coninck" Peter van Doren, "sone Hendrik", deken Petrus Leemans, onderdeken Hendrik van Doren, "capiteyn", Jan-Baptist van Bever, oud-deken Hendrik Cordemans, Petrus Stroobant "gewesen dubbelen coninck", Guilliam de Laet "alpheris" (vaandrig) en Dionisius Bruylants "lieutenant". De gilde telde op dat oogenblik meer dan 50 leden die, naast het reeds gemeld directorium, betiteld werden als officieren, ouderlingen "ende gemeyne guldebroeders".

Zopas had op tweede Sinksendag de koningsschieting plaats gehad op de wip, welke destijds nog stond op een thans in de wegenis ingelijfde deel van het kerkhof, links van de kerk gelegen en aan de dorpelingen werd kond gemaakt dat Petrus van Doren "oprechtelyck" de koningsvogel had neergehaald.

Maar - was het onder invloed van gulgeschonken gerstebier? - er werd geroddel dat niet Petrus van Doren maar wel Jan van Laer de hoofdvogel zou afgeschoten hebben; deze laatste zou dan ook klacht neergelegd hebben.

Het bestuur der Gilde voelde zich letterlijk in zijn wiek geschoten en beet van zich af.

Te dien tijde bestonden er organismen welke in bepaalde gevallen beslisten, zoals "het Consistorium van de Trompe" te Bosvoorde voor betwistingen inzake jachtrecht en ook een dat uitspraak deed in zake moeilijkheden tussen en in schuttersgilden, namelijk "de heeren van den regimente van de hooftbanck-boghegilde binnen Loven"; Jan van Laer had hierbij klacht neergelegd en de zaak zou bij hoogdringendheid opgeroepen worden op 23 mei.

Ons plaatselijk gildebestuur besloot zich te verdedigen en daartoe "te commetteren Petrus Leemans, Petrus Stroobants en Petrus Thielemans, onse guldebroeders om naar Leuven te gaan en daar van bedoelde hoofdbank om aldaar in onse sielen (d.i. in geweten)

desnoots te sweiren dat wij niet anders en weten nocte connen seggen dat den voorsegde Petrus van Doren oprechteleyck den coninckxvogel op den tweeden Sinxendagh lestleden heeft afgeschoten ende niet den voors. Jan van Laer".

Om deze afvaardiging wettelijk als mandataris van onze plaatselijke gilde te doen beschouwen, wordt dan ook beroep gedaan op notaris (tevens meier) Van Hemelryck van Grimbergen, dermate dat deze openbare ambtenaar op 20 mei 1758 naar Meise komt "binnen Meysse, ten Gulden huize (toen deeluitmakend van het kompleks tusen het vroegere gemeentehuis en de Krogstraat), het Corps (der gilde) aldaer vergaedert synde, dati ut ante, coram Petro Nieuwens et Philippo Wouters, testibus requisitis (dit kremers latijn werd er waarschijnlijk bijgevoegd om onze boertjes te intimideren!) de nodige akte op te maken, goedgekeurd door 54 guldebroeders, waarvan er 41 hun handtekening en 13 (ongeleetterden) met een kruisje als merk tekenen.

Meester Van Hemelryck maakte dan ook nog een akte op welke moest dienen tot staving van de zending naar Leuven van de drie afgevaardigden en formele getuigen.

De gilde moet deze zaak zeer ter harte genomen hebben, vermits zij niet gearzeld heeft er een betrekkelijk hoge som tegenaan te gooien.

Hierna de apothekersrekening van notaris Van Hemelryck:

"Devoire ende verschotten gedaan door
"den notaris Hendrik Van Hemelryck voor
"de guldebroeders van St.-Sebastiaen
"tot Meysse als volgt:
"Eerst 20 Mey 1758 ten gulden huize al-
"daer, gepasseert de procuratie van de
"guldebroeders ten eynde daarbij vermeld
"comt voor minute alwaer alle de gulde-
"broeders op hebben getheekent excepto
"Jan van Laer,
"groot 6 folio 1 gulden 16 stuivers
"segel annexe 9 stuivers
"expresse vacatie 1 gulden 4 stuivers
"item cotype authentique
1 gulden 16 stuivers
"segel daartoe dienende 6 stuivers
"Eodem die, ghepasseert een ampele
"attestatie waarbij blijkt dat

Humor in onze Fusiegemeente

Het is algemeen geweten dat de door de regering opgedrongen fusies van meerdere dorpen in sommige deelgemeenten nog steeds niet verteerd is en wel eens leidt tot zure oprispingen, vooral wanneer er dorpen in voorkomen welke qua belangrijkheid aan elkaar gewaagd waren.

Tussen Meise en Wolvertem is het ook wel het geval, maar het meningsverschil dateert van sinds lang: zo Meise reeds eeuwen versleten wordt voor een volk van klotboeren en beddewateraars, is het gezegd dat het einde van de wereld schomelt tussen Meuzegem en Imde met als zwaartepunt Wolvertem, zo oud als de straat.

Sedert onheuglijke tijden zingen de kinderen: "Wolvertemmers, Wolventemmers, Vlooiemmers..."

Meise wordt er nog bij gelegenheid aan herinnerd dat het tot na de eerste wereldoorlog aangewezen was op petrolampen toen de andere dorpen reeds gasbedeling hadden, dit door een kernachtig doch langgerekt (men moet geboren Meisenaar zijn om zijn mond zover te kunnen open-sperreren): "Ma-a-as zonder ga-a-as".

Wanneer men echter met open oor rondgaat en al eens een privé-onderhoud meemaakt, krijgt men de indruk dat het uitvinden van wederzijdse vriendelijkheidjes tussen de deelgemeenten in een nieuw, creatief stadium is getreden. Het is alsof de verhouding Belgenmoppen-Hollandersmoppen overgeschakeld wordt op het plaatselijk vlak.

Zo hoort men langs zijn neus zeggen dat het Rond Punt (voormalige grens Brussegem-Wolvertem) een zeer gevaarlijk kruispunt is en dat aldaar de laatste tijd "twee mensen en drie Wolvertemmers" verongelukt zijn. Op de verontwaardigde vraag of de Wolvertemmers dan geen mensen zijn, wordt zuur-zoet geantwoord dat de Wolvertemmer alleszins het schepsel is dat de mens het dichtst benadert. Indien men zich voldoende veilig acht, wordt er vergoelijkend bijgevoegd: "nog dichterbij dan een chimpanzé of een gorilla".

Wie vindt dat dit toch wat te ver gaat, vertelt liever dat Onze Lieve Heer destijds bezig was mensen te scheppen. Hij deed het groot werk en liet

het afknutselen over aan St.-Michiel. Plots ziet St.-Michiel dat er een - nog niet door hem afge-, bijge- of be-schaafd - er van door gegaan is en wil hem achterna. O.-L.-Heer zegt: "Laat maar. 't Is in orde. 't Is een Wolvertemmer".

Meise wordt echter evenmin gespaard en wordt, eigenaardig genoeg, vooral aangevallen op grond van zijn bedevaartplaatsen.

Op de vraag waarom er zoveel mensen van Meise en vooral van Hasselt naar St.-Ellooï komen, wordt geantwoord: "Om zich te laten beslaan zoals de andere ezels...en zij brengen hun gerief mede".

De begankenis naar de vernieuwde St.-Martinuskapel in het Gullendal om bevrijd te worden van het bedwateren zou zijn oorsprong gevonden hebben in het feit dat Meise zo verachtend was dat de kamerpot er nog niet uitgevonden was.

Zelfs de huidige levenswijze wordt er in betrokken: op de vraag waarom de jonge vrouwen van Meise een verre omweg maken om niet in de nabijheid van de Ste.-Annakapel aan de Kruidtuin te komen, weet een goede gemeente-partner te antwoorden door erop te wijzen dat Ste.-Anna vereerd werd als patronesse van degenen die een spoedige geboorte wensten...

Ook Eversem met zijn "bosbewoners" ofte "bosmensen" wordt op de korrel genomen. Wordt niet de oude geschiedenis terug gefluisterd van de twee Eversemers die een bestelde houtvracht en brandhout moesten gaan leveren in de abdij van Grimbergen op de zaterdag voor Beloken Pasen? Daar zij, zoals de molenaars en de meeste andere handelaars zolang mogelijk het vervullen van hun paasplicht uitgesteld hadden, zegt de een tot de ander: "Wij zouden van de gelegenheid kunnen gebruik maken om te biechten te gaan in de abdij waar men ons niet persoonlijk kent". De andere denkt even na: "Ja, maar dan vóór we het hout leveren".

Wordt het de Eversemers alzo in de schoenen geschoven dat zij niet steeds scherp het mijn van het dijn scheiden, zijn zij zeer snugger inzake godsdienst: wanneer de pastoor van Meise erover kloeg nooit Eversemers in zijn kerk te zien, werd met een uitgestreken gezicht gezegd dat

zij steeds naar St.-Brixius-Rode ter kerke gingen; wanneer de herder van deze laatste parochie zich ook bekloeg over hunne afwezigheid aldaar, werd met hetzelfde onschuldig gezicht verklaard dat zij tot de beste parochianen van Sint-Martinus-Meise behoorden...

De mannen van St.-Brixius-Rode scheren hunne geburen van Wolvertem en Eversem over dezelfde kam: volgens hen hoort deze die staat in het teken van de wolf, als deze in dit van de ever, tot de cliëntele van de "paardenmeester" alias de dieren-arts.

Bij gelegenheid wordt de rijmelarij van Norbertijn Heylen, onderpastoor te Meise rond 1800 en later pastoor te Grimbergen, er in de twee richtingen bijgesleurd: aan Wolvertem wordt gevraagd of het oordeel over dit dorp bij overplaatsing van het vredegerecht van Grimbergen naar Wolvertem:

Ik nam het kwalijk dat de Fransen supprimeerden 't Grimbergsch canton, en ons te subjiceren aan Wolverthem, hetwelck in huysen en in landt aan ons niet rieken kon.

't Was voor ons een schand !

(Deze tekst is ruitelijk overgenomen in de "Geschiedenis van Wolvertem").

Aan Meise wordt de vraag gesteld of men nog steeds doet aan vergedreven dierenbescherming en laat voelen dat men nog weet dat dezelfde auteur een gedicht schreef over de boer van de Manke Vos, die vond dat zijn grond te hard was om hem te bewerken bij middel van zijn ezel en er dan niets beter op gevonden had dan zijn vrouw en zijn schoonzuster (kwade tongen zeggen zijn schoonmoeder) voor de ploeg te spannen en also zijn akkerland in onberispelijke stand te brengen.

Met dit al zouden wij kunnen zeggen dat de balans tussen de deelgemeenten inzake luchtige gezegden ongeveer in evenwicht is gehouden, ware het niet dat de geschiedenis van de eerste apoteker van Wolvertem opgedoken is: om onze Wolvertemse medebroeders aan te wakkeren hun creatieve geest inzake humor doen gelden, gaat hierna de jongste canular ter zake.

Een Brusselaar had de lumineuze gedachte opgevat zich als apoteker te Wolvertem te vestigen; tegen de avond verhuist hij met zijn hebben en houden, waaronder geurige kruiden en andere grondstoffen van zijn bedrijf. 's Anderdaags 's morgens komt daar een boer (een echte "gestampte" zegt men) voorbij, snuift deze geuren op, valt bewusteloos en blijft stokstijf liggen.

Goede zielen uit de geburen komen toegelopen en schudden de man dooreen, zonder gevolg; de vers geïnstalleerde apoteker ziet er een gunstige gelegenheid in om zijn waar aan te prijzen en houdt de bewusteloze allerlei flesjes van Eau-de-Cologne tot salmiak onder de neus, de boer beweegt niet. De ommestaanders vrezen het ergste en gaan de pastoor roepen; deze komt, bekijkt de bewusteloze en - hij kent zijn Pappenheimers - fluistert iets in het oor van een der omstaanders. Deze verwijdert zich en komt na enige ogenblikken terug met een potje. De pastoor houdt het potje onder de neus van onze boer, die onmiddellijk met de ogen knip-pert, diep ademt en rechtspringt. De apoteker die graag deze wonderbare remedie tegen plaatselijke ongesteldheden zou kennen, vraagt de samenstelling ervan aan de pastoor. Deze antwoordt met slechts één woord: "koe-vla".

Een bewogen Kermis

Sedert de laatste vijftig jaren hebben de dorpskermissen veel van hun belang ingeboet en zijn zij thans maar een flauwe weerschijn van wat wat zij een goede honderd jaar geleden geweest zijn. Toen waren dit nog hele gebeurtenissen en de bevolking uit de omliggende gemeenten stroomde er heen om familie en vrienden te ontmoeten. De mannelijke jeugd - de meisjes mochten hun eigen dorp niet verlaten - ging er graag op vrijersvoeten, doch dit liep niet steeds van een leien dakje, want het plaatselijke jongmanschap duldde geen kapers op de kust en menig jong verliefde heeft haastig de vlucht moeten nemen om geheel of gedeeltelijk te ontsnappen aan een afranseling in regel.

Rond de jaren 1860 waren er strubbelingen geweest op de kermis van Osselt: de ingezetenen gesteund door de jeugd van Oppem en Meise, hadden het letterlijk en figuurlijk aan de stok met de als gepatenteerde ruziemakers gekende Merchtemmenaars van de wijk Breestraeten; van uit de hoogte - niet voor niets zijn de lui van Merchtem gekend als steltlopers - zegden de Breestraetenaars dat zij op Bamis-kermis te Meise het begonnen robbertje zouden komen voortzetten.

Het was algemeen geweten dat de Breestraetenaars geen ijdele woorden gebruikten, maar liefst slaande en doorslaande argumenten; Meise was niet gerust en ging te rade bij zijn baron-burgemeester Vander Linden d' Hooghvorst.

Deze voelde zijn oud krijgersbloed van 1830 terug bruisen, greep naar zijn gegaloneerde pet van de Burgerwacht ("7 qui tournent en 3 qui montent", zoals men bij het leger geleerd had de generaalspet te herkennen), sloeg zijn handleiding van strategie open en werkte een tactisch plan uit, waarbij - van zelfsprekend - rijkswacht en politie onverlet zouden worden gelaten. Op de zondag van St.-Baafskermis was de Meisese jeugd gemobiliseerd, degelijk uitgerust met knuppels en, in compagnies ingedeeld, in het park van de baron ondergebracht.

De Breestraetenaars van Merchtem waren hun woord gestand: een twintigtal stel-

den zich uitdagend aan in de herberg van W. Plas: een veertigtal Meisenaars traden uit hun hinderlaag en begonnen er op te slaan "dat hun achterste medewerkte" zoals in een opgetekend relaas verteld wordt. De knuppels suisdan neer op hoofden, schouders en ruggen, maar de schedels van de Merchtemmenaars waren zo dik of zo hard dat het op 't eerste zicht niet verder uitliep dan op bul-ten en builen, ettelijke bloedneuzen en enige dagen later vlekken met de kleuren van de regenboog op geheel het lichaam. Uit elkaar geranseld vielen de vluchtende Breestraetenaars in handen van een andere groep Meisenaars die er op losgingen als de duivel op Geeraard, ze bont en blauw mepten en ze in de aardappelvelden verder verspreid, het hazenpad deden kiezen.

Had Meise er op dit ogenblik een plaatselijke Homeros op na gehouden ware het voorval wellicht uitgegroeid tot het epos aller tijden - Hendrik Conscience zal er niet over ingelicht geweest zijn om een lyrische beschrijving te geven van het slagveld, waar wel geen gouden sporen te rapen vielen, maar wel een... oor.

De moderne Malchus waarschijnlijk getroffen door een afschampende knuppel op het hoofd, kwam zijn eigendom niet opeisen, en werd later in de wandeling "baronsoor" geheten. Het lichaamsdeel werd niet als een Indiaanse scalp aan de gordel van de overwinnaar gehangen, maar als een oorlogstrofie naar de baron-burgemeester gebracht. Als parafrase op het Sire Halewijnslied - "er werd gehouden een groot banket en 't hoofd werd op de tafel gezet" - gaf de baron een ton bier, welke feestelijk geledigd werd, terwijl het afgerukte lichaamsdeel de ronde deed...

Zoals steeds in dergelijke gevallen werd de ongeschreven erecode inzake kermistwisten door alle betrokkenen streng nageleefd: het gerecht werd van het gebeurde niet officieel ingelicht en achtte het officieus overbodig ter zake enig initiatief te nemen; toch hielden de omliggende dorpen het voor gezegd en zelfs de traditioneel rumoerige Brussegemmenaars traden sedertdien heel wat kalmer op wanneer zij de kermis van Meise met hunne aanwezigheid kwamen "vereren".

de baron-burgemeester was toen reeds
ontvankelijk, maar bewees op deze hoge leeftijd
nog steeds niet alleen een kundig
advocaat maar ook een burgervader te

wezen die op alle gebied de eer van zijn
dorp wist hoog te houden.

Het Hof te Gindertaelen

meer men de Rijksplantentuin binnen
at langs de hoofdingang van Meise-Dorp
aat links een fraaie nieuwbouw. Daar
ond het voormalig Hof te Gindertaelen,
eger een belangrijke hoeve.

30 september 1763, werd het door
jn eigenaar, de toenmalige baron uit
familie Vander Linden d' Hooghvorst
thuurd aan het gezin Paul Jacobs en
na-Maria Wyckmans. In de akte daartoe
leden voor notaris Van Hemelryck te
mbergen, wordt het goed betiteld
s "pachthof met huysinghe, stallen,
uieren, edificien, boomgaerden, weyden
winnende (labour) land GINDERTAELEN".

pacht wordt aangegaan voor 12 jaar en
betaalbaar op St.-Andries (28 november)
het land aangaat en op Sinte Merten
(november) wat de weiden betreft. De
n van het bedrijf, de eigenlijke hoeve
dertaelen, omvat 5 1/2 bunders; in
geheel slaat de pacht terug op bijna
bunders (45 hectaren) gelegen Grote
Kleine Wouwer, Notenmeersch, Carelbeke,
eynbergh, Meyssche Velt, Kayenberg,
esche Heyde, Molencauter, Weymersblock
Esemansblock "daer Sinte Anna Capelle
staet"(dit laatste is een missing,
t aldaar bevindt zich de kapel van
-Mertenslinde). De pacht bedraagt per
r 777 gulden (courant geld, waarbij
150 gulden courant geld voor de
ing zelf, moet gevoegd: het is een
male huurprijs daar alsdan doorgaans
gulden per bunder en per jaar gevraagd
d, in koopbracht heel wat hoger dan
huidige bedragen.

nieuwe pachter heeft waarschijnlijk
n moeder opgevolgd want op 15 maart
2 werd de inboedel verkocht van Wwe
Jacobs "pachteresse van hoeve

Gindertaelen"; kwamen onder de hamer
7 paarden en 6 veulens, benevens 19
koeien en vaarzen, wat voldoende de
belangrijkheid van de onderneming aan-
toont.

De benaming GINDERTAELEN is zeer oud en
de oorsprong - wellicht van een familie-
naam ? - is onbekend. In het cijnsboek
van het jaar 1543 van de Prinsen van
Oranje over Anna van Boechout, de
echtgenote van de plaatselijke heer
Jan Vander Ee - zie de grote grafsteen
van deze familie in de voormalige doop-
kapel van St.-Martinus - komt voor:
"schoon pachthoff 't HOFF te GINDERTAELEN
ofte VIJFBUNDERSHOEVE", "lande van
GINDERTAELEN en voorvang van haer hoff
dat men gaet naer Grimberghe op beyde
seyden van de straete" (het omvatte toen
nog het huidige Restaurant Napoleon);
op 14 april 1551 geeft Keizer Karel
Jan Vander Ee gelijk in dezes betwisting
met Robrecht van Boechout; over "boom-
gaert met houtwas en heyden ter syde
hoeve van GINDERTAELEN".

Het Hof van GINDERTAELEN werd medege-
sleept in de faling van Anna Vander Ee,
laatste van haar geslacht, en kwam aldus
in handen van de familie Vander Linden,
tot deze het aan Keizerin Charlotte
verkocht en, via aankoop door de Belgi-
sche Staat uit de erfenis van Charlotte,
thans deelmaakt van de Nationale Planten-
tuin, "Napoleon" uitgezonderd.

Inhoudstafel

1	Doodsprentje van L. Van Hemeldonck
2	In Memoriam
4	Pastors te Meise St.-Martinus
12	Onze muziekmaatschappijen
14	Het schoolwezen te Meise
18	De Kartuizers te Meise
24	Ruzie tussen de Gildebroeders
26	Humor in onze fusiegemeente
28	Een bewogen kermis
29	Het Hof te Gindertaelen
30	Inhoudstafel

ERRATA

- blz 6 1ste kol. 4de par.

lees : Hij deed in de toren twee klokken plaatsen.

blz 7 1ste kol. 1ste par.

lees : piété i.p.v. pitié

blz 13 1ste kol. laatste par.

lees : 1792 i.p.v. 1972

V E R Z E K E R I N G E N

ROGER MOERENHOUT

Kardinaal Sterckxlaan 147

1881 M E I S E (Oppem)

tel : (02)269.74.99

**DE NOORDSTAR
EN BOERHAAVE N.V.**

de eerste vlaamse
verzekeringsmaatschappij

gent 091/25 75 15

kulturele stichting NOORDSTARFONDS v. z. w.

BERLA wordt gesteund door de

ASLK

ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRETEKAS

**De bank die u een voetje voor geeft
in het leven.**

— A S L K KANTOREN TE MEISE EN WOLVERTEM —